

สถาปัตยกรรมภายในและ
ทฤษฎีการออกแบบสถาปัตยกรรม

โครงการออกแบบแผนแม่บทและสถาปัตยกรรม
โรงแรมแกรนด์ ไฮแอท รัฎฐ์กั๋ว ประเทศอินเดีย
Master Plan and Architecture Design Project for
the Grand Hyatt Goa Hotel, India

วราวุธ ช่ว่งชัย
Warawoot Chungchai

บริษัท แรนด์คอลลัฟ เกร ตีไซน์ จำกัด กรุงเทพฯ ประเทศไทย
E-mail: princebyrd@gmail.com

บทคัดย่อ

โครงการออกแบบแผนแม่บทและสถาปัตยกรรม โรงแรมแกรนด์ ไฮแอท รัฎฐ์กั๋ว ประเทศอินเดีย เป็นโครงการขนาดใหญ่ระดับ 5 ดาว ครอบคลุมพื้นที่ริมชายหาดแบมโบลิมทั้งหมด 98,265 ตร.ม. ประกอบไปด้วย อาคารหลัก ขนาด 12,563 ตร.ม. กลุ่มอาคารที่พัก 10 หลัง ภายในประกอบไปด้วย ห้องพักจำนวน 325 ห้อง ขนาด 8,626 ตร.ม. คฤหาสน์ ขนาด 1,307 ตร.ม. นอกจากนี้ ยังมีอาคาร เสริมความงาม และศูนย์ออกกำลังกาย ขนาด 2,307 ตร.ม. รวมถึงพื้นที่ภูมิสถาปัตยกรรม 73,462 ตร.ม. โครงการมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอแผนแม่บท และสถาปัตยกรรมโบราณของยุคทองแห่งรัฎฐ์กั๋ว ที่ซึ่งเป็น รูปแบบเฉพาะของชาวอินโดโปรตุเกสพื้นถิ่นที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานริมชายหาดแบมโบลิม ปัจจุบันหาย สาบสูญไปแล้วกว่า 450 ปี ให้ฟื้นคืนสู่บริบทเดิมแห่งรัฎฐ์กั๋ว สืบเนื่องจากโรงแรมแกรนด์ ไฮแอท รัฎฐ์กั๋ว ประเทศอินเดีย ซึ่งเปิดให้บริการในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2554 ที่ผ่านมา ได้รับรางวัลโรงแรมสร้างใหม่ที่ ดีที่สุดในประเทศอินเดียจากผู้อ่านนิตยสาร Conde Nast Traveller ฉบับประเทศอินเดีย ประจำปี พ.ศ. 2555 นี้ และล่าสุดกับรางวัลโรงแรมระดับนานาชาติที่ดีที่สุด จากนิตยสาร Business Goa ประจำปี พ.ศ. 2556 บทความนี้จึงนำเสนอเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบแผนแม่บท และสถาปัตยกรรมโบราณ แห่งรัฎฐ์กั๋ว เป็นโครงการตัวอย่างสำหรับกรณีศึกษาให้กับนักศึกษา รวมถึงผู้ที่สนใจนำไปสู่การพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์ และการศึกษาในทิศทางของสถาปัตยกรรมในอนาคต

Abstract

Master plan and architecture design project for the Grand Hyatt Goa hotel, India which is a large luxury five - star resort hotel covering an area of 98,265 sq.m. along Bambolim beach. The project has a main building of 12,563 sq.m., a group of 10 guestroom buildings which house 325 guest rooms, totaling 8,626 sq.m., and a presidential villa of 1,307 sq.m. In addition, there is a spa and gym building of 2,307 sq.m. Landscape design extends to 73,462 sq.m. The project has as its purpose to represent an old master plan and architectural design of Goa

in its golden age, which is a unique seventeenth century baroque Indo/Portuguese style disappeared for at least 450 years, back to Goa as it used to be. After all, Grand Hyatt Goa hotel in India opened from August 2011 and it has won several awards including that of “Best New Hotel in India 2012” from Conde Nast Traveller Indian edition’s readers at the end of 2012 and “Best International Hotel” from Business Goa Magazine (March, 2013). Therefore, this article is presented to be design guidelines for master plan and architecture design of an important era of Goa and to be a model for students or persons/individuals who are interested in historical continuity and the preservation and reuse of extant buildings in Goa from this, and subsequent periods of the country’s history. It can also encourage the development and the extension of the architectural education and other related fields in the future.

คำสำคัญ (Keywords): การออกแบบแผนแม่บท (Master Plan Design), การออกแบบสถาปัตยกรรม (Architecture Design), การออกแบบโรงแรม(Hotel Design), โรงแรมแกรนด์ ไฮแอท (Grand Hyatt Hotel), รัฐกัว ประเทศอินเดีย (Goa India)

1. บทนำ

รัฐกัว เป็นรัฐที่มีขนาดเล็กที่สุด และอยู่ทางชายฝั่งตะวันตกของประเทศอินเดีย ติดกับทะเลอาหรับ เป็นรัฐที่มีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยว มีท่าเรือสำคัญซึ่งมีบทบาทในการขนส่งแร่เหล็ก และด้านการค้าขาย เคยตกเป็นอาณานิคมของโปรตุเกสยาวนานกว่า 450 ปี โดยใช้บริเวณชายหาดแบบโมลิมเป็นพื้นที่ในการตั้งถิ่นฐาน ด้วยการตกเป็นอาณานิคมให้กับโปรตุเกสที่ยาวนานทำให้รัฐกัวจึงมีวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมโปรตุเกสผสมผสานอยู่อย่างลงตัว จนเป็นรูปแบบเฉพาะของชาวอินโด/โปรตุเกสพื้นถิ่น กระทั่งได้รับการขนานนามว่า เป็นยุคทองแห่งรัฐกัว ต่อมาเมื่อโปรตุเกสได้พ่ายแพ้ในการสู้รบเพื่อทวงดินแดนคืนจากชาวอินเดีย รวมถึงการเกิดโรคระบาดทำให้ชาวโปรตุเกสได้อพยพออกจากรัฐกัว ศิลปะวัฒนธรรม รวมถึงสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ได้ถูก

ทิ้งร้าง และเสื่อมสลายลงไปมากที่สุด (Carita & Sapieha, 1999)

2. แนวคิดในการออกแบบ

โครงการออกแบบแผนแม่บท และสถาปัตยกรรม โรงแรมแกรนด์ ไฮแอท รัฐกัว ประเทศอินเดีย เป็นโครงการขนาดใหญ่ระดับ 5 ดาว มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอแผนแม่บท และสถาปัตยกรรมโบราณของยุคทองแห่งรัฐกัว ที่ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของชาวอินโด/โปรตุเกสพื้นถิ่นที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานริมชายหาดแบบโมลิม ปัจจุบันหายสาบสูญไปแล้วกว่า 450 ปี ให้ฟื้นคืนสู่บริบทเดิมแห่งรัฐกัว โดยจากการศึกษา รวบรวมข้อมูล และการประชุมสัมมนากับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางของโรงแรมแกรนด์ ไฮแอท รัฐกัว สามารถสรุปหลักแนวคิดสำคัญในการออกแบบสำหรับโครงการ 2 ข้อ ดังต่อไปนี้

2.1 แผนแม่บท

แผนแม่บทให้ความสำคัญที่อาคารหลัก เป็นศูนย์กลาง โดยในส่วนของอาคารรอง หรือพื้นที่ใช้สอยอื่นให้เป็นไปตามความต้องการใช้งานที่เพิ่มขึ้นในภายหลัง ในลักษณะของการสร้างต่อเติมขยายออกไปจากตัวอาคารหลัก เช่น กรณีที่มีสมาชิกในครอบครัวเพิ่มขึ้น จึงทำการต่อเติมอาคารเพิ่มออกไปจากตัวอาคารหลัก เพื่อให้สามารถรองรับเพียงพอต่อการพักอาศัย และการใช้งานสำหรับสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น ในส่วนของผังพื้นที่จะมีทั้งหมด 2 ชั้น โดยชั้นล่างจะเป็นพื้นที่สำหรับเก็บสินค้าในการค้าขาย เนื่องจากพื้นที่ริมชายหาดเป็นท่าเรือสินค้าที่สำคัญ อาชีพของผู้คนส่วนใหญ่จึงทำการค้าทั้งทางทะเล และทางบก จึงมีความต้องการในการเก็บสินค้าจำนวนมาก อีกทั้งยังสะดวกในการขนถ่ายสินค้าอีกด้วย ในขณะที่ชั้นบนเป็นพื้นที่สำหรับพักอาศัย การเข้าถึงโดยต้องผ่านประตูชั้นล่าง จากนั้นเดินขึ้นบันไดด้านนอกตัวอาคารเพื่อเข้าสู่พื้นที่ชั้นบน และประตูชั้นบน เหตุที่ต้องมีลำดับในการเข้าถึงพื้นที่ส่วนพักอาศัยหลายชั้นนั้น เพื่อป้องกันอันตรายจากการสู้รบเพื่อทวงดินแดนคืนของชาวกัว การพักอาศัยชั้นบน นอกจากจะได้ปลอดภัยจากการโจมตีแล้ว ยังได้เปรียบในการสู้รบอีกด้วย

2.2 สถาปัตยกรรม

โครงสร้างอาคารแบบผนังรับน้ำหนักเป็นหลัก นิยมสร้างอาคารเพียง 2 ชั้น ผังอาคารใช้การก่ออิฐฉาบปูน ชั้นล่างผนังจะมีความหนา มากกว่าชั้นบนประมาณ 2 เท่า เหตุุนอกจากที่เป็นโครงสร้างในการรับน้ำหนักตัวอาคารชั้นบนแล้ว เพื่อต้องการเก็บรักษาคลังสินค้าให้พ้นจากความร้อน ความชื้น และภัยต่าง ๆ ที่จะสามารถทำให้สินค้าเสื่อมคุณภาพลง รวมถึงการเป็นป้อม

ปราการป้องกันภัย จากการรุกรานของศัตรูอีกด้วย ในขณะที่พื้นที่ช่องเปิดต่าง ๆ ได้แก่ หน้าต่าง ประตู เป็นต้น จะมีลักษณะแคบ สูง และมีขนาดเล็ก เรียงกันเป็นระเบียบ ยิ่งไปกว่านั้น ที่มีความโดดเด่นที่สุดในงานสถาปัตยกรรม คือ หลังคาทรงสูงที่ซึ่งมีความสูงเทียบเท่า หรือมากกว่าตัวอาคาร โครงสร้างภายในเป็นโครงสร้างไม้ ติโครงสร้าง มุงด้วยกระเบื้องดินเผา บริเวณปลายขอบสุดของหลังคาจะมีลักษณะโค้งแ่นออก

รูปที่ 1 ภาพวาดกลุ่มอาคารสถาปัตยกรรมในอดีต (ที่มา: Nicolas Sapieha, 1999)

จากข้อสรุปแนวคิดในการออกแบบแผนแม่บท และผังพื้นที่ รวมถึงสถาปัตยกรรมข้างต้น นำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบโครงการ โดยเนื้อหารายละเอียดในการออกแบบภาพรวมโครงการทั้งหมด ที่ซึ่งบริษัท แรนด์ออล์ฟ เกร ดีไซน์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย เป็นที่มงานหลักในการออกแบบ

3. การออกแบบโครงการ

โครงการครอบคลุมพื้นที่ริมชายหาดแบบโบลิมทั้งหมด 98,265 ตร.ม. ประกอบไปด้วยอาคารหลัก ขนาด 12,563 ตร.ม. กลุ่มอาคารที่พัก 10 หลัง ภายในประกอบไปด้วยห้องพักจำนวน 325 ห้อง ขนาด 8,626 ตร.ม. คฤหาสน์ ขนาด 1,307 ตร.ม. นอกจากนี้ ยังมีอาคารเสริมความงาม และศูนย์ออกกำลังกาย ขนาด 2,307 ตร.ม. รวมถึง พื้นที่ภูมิสถาปัตยกรรม 73,462 ตร.ม.

1. ทางเข้าหลัก	2. อาคารหลัก
3. อาคารที่พัก	4. ศาสนสถานโบราณ
5. ชายหาดแบบบอลิม	6. คฤหาสน์
7. อาคารเสริมความงาม และศูนย์ออกกำลังกาย	

รูปที่ 2 แผนแม่บทของโครงการ

อาคารหลักเป็นอาคาร 2 ชั้น การเข้าถึงจากทางเข้าหลักเป็นเส้นทางยกระดับเพื่อขึ้นสู่ชั้นบนของอาคารหลัก ซึ่งเป็นส่วนพื้นที่ต้อนรับของโครงการ รวมถึงพื้นที่ให้บริการสาธารณะทั้งหมด จะอยู่ชั้นบนของอาคาร ในขณะที่ชั้นล่างเป็นพื้นที่สำหรับจำหน่ายของที่ระลึก และสำนักงาน เชื่อมพื้นที่ทั้ง 2 ชั้นของอาคารด้วยโถงกลาง นอกจากนี้ ธรรมชาติของอาคารหลักยังมีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นลำดับขั้น จากชั้นบนสู่ชั้นกลาง ชั้นล่าง และลงสู่ชั้นพื้นดิน ถอดมุมมองของสระน้ำยาวสู่ทะเลอย่างไร้ขอบเขต

อาคารเสริมความงาม โดยชั้นบนใช้เป็นพื้นที่ให้บริการสำหรับกิจกรรมเพื่อผ่อนคลาย พักผ่อน และความงาม ในขณะที่ชั้นล่าง ใช้เป็นพื้นที่ศูนย์ออกกำลังกาย ที่ซึ่งสามารถเชื่อมต่อกับชั้นล่างของอาคารหลักด้วยเช่นกัน

อาคารที่พักทั้ง 10 หลัง แบ่งเป็นห้องพักและห้องพักพิเศษ รวมถึงคฤหาสน์ ล้วนเป็นอาคาร 2 ชั้น แต่ละหลังกระจายตัวกันอยู่โดยรอบบริเวณของอาคารหลัก แวดล้อมด้วยต้นไม้ไทรขนาดใหญ่จำนวนกว่า 6 ต้น รวมถึงต้นมะพร้าว และต้นมะม่วงอินเดีย ที่ซึ่งเป็นต้นไม้เดิมบนพื้นที่

และทางโครงการได้รักษาไว้ให้คงอยู่อย่างร่มรื่น โอบล้อมอาคารหลักด้วยสระน้ำ เพื่อใช้พื้นที่โดยรอบอาคารเป็นพื้นที่พักผ่อน และตากอากาศแตกต่างจากในอดีต ที่ซึ่งการขุดคลองล้อมรอบตัวอาคารที่พักอาศัย คือหนึ่งในกลยุทธ์ของการป้องกันภัยจากศัตรูให้การเข้าถึงตัวอาคารยากขึ้น การเข้าโจมตีจึงยากขึ้นด้วยเช่นกัน

ในขณะที่หน้าต่าง และประตูไม้ ที่มีลักษณะแคบ สูง และมีขนาดเล็กเรียงกันอย่างเป็นระเบียบระหว่างชั้นบน และชั้นล่าง ให้ความรู้สึกปกปิด ปกป้อง และปลอดภัย แต่อย่างไรก็ตาม พื้นที่ภายในบางส่วนที่ต้องการใช้แสงธรรมชาติ แต่ยังคงต้องการรู้สึกถึงความปกปิด และปลอดภัย ด้วยในขณะเดียวกัน จึงได้มีการพัฒนาการใช้วัสดุธรรมชาติพื้นถิ่นเข้าผสมผสาน โดยการนำเปลือกหอยสีขาวมาซ้อนเรียงกันเป็นบานหน้าต่าง ล้อมกรอบด้วยไม้ เป็นวัสดุทดแทนกระจกฝ้าโปร่งแสง ในปัจจุบัน มีลักษณะที่สวยงาม ประณีต ตรงตามความต้องการใช้งานอย่างเหมาะสม ถือเป็นอัตลักษณ์ของสถาปัตยกรรมแห่งรัฐก้าว โดยโครงการได้เลือกใช้วิธีการดังกล่าวในบางพื้นที่ของอาคารหลัก ได้แก่ พื้นที่ชั้นบนของส่วนต้อนรับ และโถงรับประทานอาหารของภัตตาคาร เป็นต้น เนื่องจากด้วยเป็นพื้นที่ซึ่งมีหน้าต่างบานใหญ่ สามารถเป็นจุดสนใจที่โดดเด่น และสอดคล้องกับประโยชน์ในการใช้งานของพื้นที่ด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ บริเวณริมชายหาดของโครงการ ได้พบศาสนสถานโบราณ เป็นอาคารร้างขนาดเล็กหนึ่งชั้น ไม่สามารถใช้งานได้ และทรุดโทรมอย่างมาก ทางโครงการจึงได้ทำการบูรณะตามลักษณะสถาปัตยกรรมเดิม และเปิดให้สามารถเข้าชมได้ ซึ่งในปัจจุบันได้รับความนิยมมากสำหรับการใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีแต่งงานริมชายหาด ทั้งของชาวอินเดีย และชาวต่างชาติ

รูปที่ 3 สถาปัตยกรรม และภูมิสถาปัตยกรรมของโครงการ ในช่วงเวลากลางวัน และกลางคืน (ที่มา: Grand Hyatt Goa Hotel, 2011)

บรรยากาศภูมิสถาปัตยกรรม ในช่วงเวลา กลางวัน และบรรยากาศงานระบบแสงสว่าง สถาปัตยกรรมในช่วงเวลากลางคืน ให้งานระบบ แสงสว่างช่วยสร้างบรรยากาศ ความสวยงาม และ เพิ่มมิติให้กับสถาปัตยกรรม เน้นการแสดงจังหวะ ของน้ำหนักแสงกับการเรียงแถวกันของบาน หน้าต่าง และประตู งานระบบแสงสว่าง สถาปัตยกรรมได้รับการพัฒนาควบคู่กับงาน ออกแบบโครงการแต่ช่วงเริ่มแรกด้วยความตั้งใจ โดยในทุกอาคารที่พักของโครงการ ใช้แนวทาง ของงานระบบแสงสว่างเดียวกันทั้งสิ้น

4. บทสรุป

สืบเนื่องจากโรงแรมแกรนด์ไฮแอท รัฐกัว ประเทศอินเดีย ซึ่งเปิดให้บริการในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2554 ที่ผ่านมา ได้รับรางวัลโรงแรมสร้างใหม่ที่ ดีที่สุดในประเทศอินเดียจากผู้อ่านนิตยสาร Conde Nast Traveller ฉบับประเทศอินเดีย ประจำปี พ.ศ. 2555 นี้ และล่าสุดกับรางวัลโรงแรม ระดับนานาชาติที่ดีที่สุด จากนิตยสาร Business Goa ประจำปี พ.ศ. 2556 บทความนี้จึงนำเสนอ โครงการโรงแรมดังกล่าวเพื่อเป็นแนวทางในการ ออกแบบแผนแม่บท และสถาปัตยกรรมโบราณ แห่งรัฐกัว เป็นโครงการตัวอย่างสำหรับกรณีศึกษา ให้กับนักศึกษา รวมถึงผู้ที่สนใจนำไปสู่การพัฒนา เพื่อการอนุรักษ์ และการศึกษาในทิศทางของ สถาปัตยกรรมในอนาคต อย่างไรก็ตาม บทความ นี้ได้นำเสนอเพียงบางส่วนของทั้งหมด เป็นเพียง ส่วนสรุปเนื้อหาทั้งหมดถึงประเด็นสำคัญที่น่า สนใจของโครงการเท่านั้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ บริษัท แรนด์อล์ฟ เกร ดีไซน์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย และโรงแรมแกรนด์ไฮแอท รัสกัว ประเทศอินเดีย ที่อนุญาตให้สามารถเผยแพร่ เนื้อหา ข้อมูล และภาพถ่าย โครงการออกแบบ แผนแม่บทและสถาปัตยกรรมในบทความนี้

Grand Hyatt Goa Hotel. (2011). *Photos*. Retrieved March 11, 2013, from <http://goa.grand.hyatt.com>

Helder, C. & Nicolas, S. (1999). *Palaces of Goa* (Types of Indo-Portuguese civil architecture). London, UK: Cartago.

References

Business Goa Awards for Corporate Excellence. (2013, March). Best international hotel. *Business Goa: Goa's Only Business Magazine*, 3, 10-12.

Conde Nast Traveller Indian Edition. (2012 - 2013, December - January). New Hotels in India. *A Conde Nast Indian Publication*, 3(2), 64, 89.

การศึกษาสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย ที่เป็นอุปสรรคสำหรับการ
ใช้งานของนักศึกษาพิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน กรณีศึกษา: นักศึกษาปริญญาโท
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตกล้วยน้ำไท

Study of the Effect of University Environment on Students Requiring
Wheelchair Case Study: Graduate StudentS at Bangkok University,
Kluaynamthai Campus

กฤติยา ปิยะอรุณ¹ ดร. ชัยสิทธิ์ ด่านกิตติกุล² และ ดร. อันธิกา สวัสดิ์ศรี³
Krittuya Piya-aroon¹, Chaiyasit Dankittikul, Ph.D.² and Antika Sawadsri, Ph.D.³

¹คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

²คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

³คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

E-mail: kritt_pt7@hotmail.com¹

บทคัดย่อ

มหาวิทยาลัยกรุงเทพมีนโยบายรับคนพิการเข้าศึกษา แต่พื้นที่ในมหาวิทยาลัยไม่เหมาะสม จึง
ควรมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับการเข้าใช้งานของนักศึกษาพิการ
งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสภาพแวดล้อมที่เป็นอุปสรรคสำหรับการใช้งานของนักศึกษาพิการ
ใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน เพื่อศึกษาความต้องการด้านสภาพแวดล้อมสำหรับนักศึกษาพิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน
และเพื่อนำเสนอเป็นแนวทางการปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับนักศึกษาพิการ
ใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน กรณีศึกษา: นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตกล้วยน้ำไท โดยมี
ศึกษานักศึกษาพิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน กรณีมีผู้ช่วยเหลือและสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ซึ่งจากการ
ศึกษา พบว่า สภาพแวดล้อมที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้งานของผู้พิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน ได้แก่ ทางสัญจร
ต่างระดับ วัสดุพื้น ตำแหน่งปุ่มควบคุม ประตู เครื่องเรือน ตำแหน่งป้ายประกาศและที่จอดรถ

Abstract

Bangkok University have mindfulness of potential of student with disability to live as
normal students. This leads to establishing a program for disabled students to the university.
However the current environment is not designed for disables. So the adjustment must be done
to facilitate these disable students. The objective of this research is to observe University
environment that affect students requiring wheelchair in order to suggest guidelines for the
improvement. This research focuses on students requiring wheelchair, with and without
assistants. Data collecting is implemented by observation, interview, survey, questionnaire and

การศึกษาสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย ที่เป็นอุปสรรคสำหรับการใช้งานของนักศึกษาพิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน
กรณีศึกษา: นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตกล้วยน้ำไท
กฤติยา ปิยะอรุณ, ดร. ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล และ ดร. อรรธิกา สวัสดิ์ศรี

test. The results indicated that the multi-level passage, floor material, position of control button, door, furniture, position of information board, and parking lot are the factors that affect wheelchair student.

คำสำคัญ (Keywords): นักศึกษาพิการ (Disable Student), นักศึกษาพิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน (Wheelchair Student)

1. บทนำ

ในปี พ.ศ. 2534 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะสำหรับคนพิการที่ประกาศใช้เป็นครั้งแรกในประเทศไทยและมีการพัฒนาเรื่อยมา ให้มีความครอบคลุมและเหมาะสมมากขึ้น ซึ่งด้านสภาพแวดล้อมอาคารมีการประกาศใช้กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548 ซึ่งกำหนดเกี่ยวกับส่วนของอาคารและอุปกรณ์ที่ติดตั้งทั้งภายในและภายนอกอาคาร เพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้อาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอาคารสาธารณะ ที่คนพิการพึงได้รับความสะดวกในการใช้งาน เพื่อช่วยให้คนพิการสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนปกติได้จึงจำเป็นต้องมีการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการใช้งานของคนพิการ

มหาวิทยาลัยกรุงเทพคำนึงถึงความเท่าเทียมและเสมอภาคในสังคม รวมถึงคุณประโยชน์ของการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการศึกษาที่สามารถพัฒนาศักยภาพคนพิการให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ทัดเทียมกับคนทั่วไป จึงเกิดการเรียนและใช้พื้นที่ร่วมกันระหว่างนักศึกษาพิการและนักศึกษาทั่วไปภายในพื้นที่มหาวิทยาลัย แต่เนื่องจากบางอาคารเป็นอาคารเก่าซึ่งทำการก่อสร้างก่อนมีกฏบังคับใช้กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร

สำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548 ส่งผลให้เกิดอุปสรรคในการเข้าใช้งานพื้นที่ของนักศึกษาพิการ เนื่องจากสภาพแวดล้อมไม่สามารถอำนวยความสะดวกในการใช้งาน สำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพได้เต็มที่

การศึกษาสภาพแวดล้อมและความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกของนักศึกษาพิการทำให้ทราบถึงสภาพปัจจุบันและแนวทางในการจัดการแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ ให้ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานให้มากที่สุด เพื่อการอำนวยความสะดวกในการเรียนและการเข้าใช้พื้นที่ของนักศึกษาพิการ ส่งเสริมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม ส่งผลต่อคนพิการให้สามารถมีส่วนร่วมในสังคมและสร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อสำรวจสภาพแวดล้อมที่เป็นอุปสรรคสำหรับการใช้งานของนักศึกษาพิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนกรณีศึกษา: นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตกล้วยน้ำไท
2. เพื่อศึกษาความต้องการด้านสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกของนักศึกษาพิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน กรณีศึกษา: นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตกล้วยน้ำไท

3. นำเสนอเป็นแนวทางการปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับนักศึกษาพิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน กรณีศึกษา: นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตกล้วยน้ำไท

3. การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทฤษฎีและแนวความคิดที่ได้จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารวารสาร รายงาน ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งหัวข้อออกเป็น 5 หัวข้อ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับผู้พิการในประเทศไทย แนวคิดด้านการออกแบบการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ การศึกษาชีวิตกำจัดของผู้พิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน การออกแบบสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน และวิธีการประเมินสภาพแวดล้อมทางกายภาพหลังการครอบครองพื้นที่ (POE)

3. ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

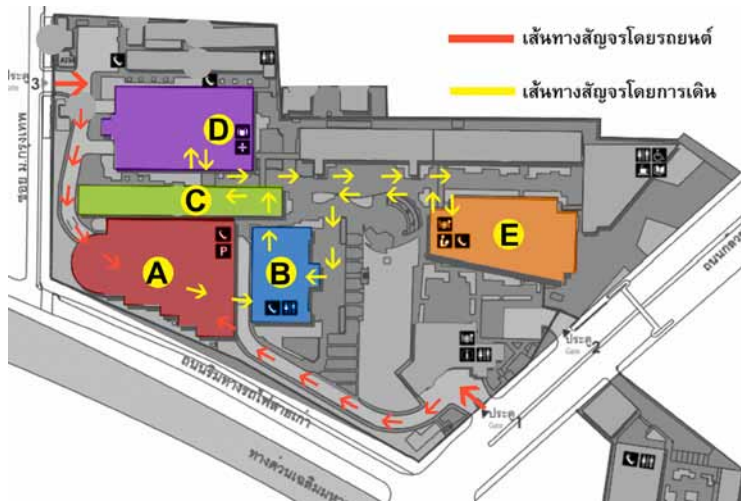
ประชากร แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 คือ นักศึกษาพิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้และผู้ดูแลนักศึกษาพิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน กลุ่มที่ 2 คือ นักศึกษาพิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ กลุ่มที่ 3 คือ นักศึกษาไม่พิการที่เรียนร่วมกับนักศึกษาพิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดกรณีศึกษา คือ พื้นที่ภายในมหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตกล้วยน้ำไท โดยเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ กลุ่มที่ 1 คือ ผู้พิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้

และผู้ดูแลแทนประชากรกลุ่มที่ 1 จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 2 คือ ผู้พิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้แทนประชากร กลุ่มที่ 2 จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 3 คือ นักศึกษาไม่พิการที่ใช้พื้นที่ร่วมกับนักศึกษาพิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตกล้วยน้ำไท จำนวน 25 คน

4. ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 เก็บข้อมูลจากนักศึกษาพิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน 1 คนและนักศึกษาไม่พิการที่เรียนร่วมกันระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตกล้วยน้ำไท จำนวน 25 คน เพื่อทราบถึงกิจกรรมและพฤติกรรมการใช้งานพื้นที่ภายในมหาวิทยาลัยและสร้างแบบจำลองกิจกรรมและพฤติกรรมเพื่อทำการประเมินสภาพแวดล้อมทางกายภาพหลังการครอบครองพื้นที่ จากการเก็บข้อมูลขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยสามารถสร้างแบบจำลองกิจกรรมและพฤติกรรมได้โดยแบ่งพื้นที่เป็น 5 ส่วน ดังนี้ A. อาคาร 8 ใช้งานพื้นที่สำหรับจอดรถ B. อาคาร 9 ใช้งานพื้นที่สำหรับเรียนมีส่วนห้องรับรองสำหรับนักศึกษาปริญญาโทสำหรับทำงาน ประชุม ใช้งานคอมพิวเตอร์ เครื่องดื่มและติดต่อฝ่ายบัณฑิตวิทยาลัย C. อาคาร 2 ใช้งานพื้นที่สำหรับติดต่อฝ่ายทะเบียน D. อาคาร 6 ใช้งานพื้นที่สำหรับถ่ายเอกสารและซื้อสินค้าในสหกรณ์ E. อาคาร 5 ใช้งานพื้นที่สำหรับซื้อและรับประทานอาหารเช้า เครื่องดื่มในส่วนโรงอาหารและใช้งานพื้นที่สำหรับทำงาน ประชุมงาน ใช้งานคอมพิวเตอร์ในส่วนห้องสมุด

การศึกษาสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย ที่เป็นอุปสรรคสำหรับการใช้งานของนักศึกษาพิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน
กรณีศึกษา: นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตกล้วยน้ำไท
กฤติยา ปิยะอรุณ, ดร. ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล และ ดร. อรรธิกา สวัสดิ์ศรี

รูปที่ 1 แบบเส้นทางสัญจรและแบบจำลองกิจกรรมและพฤติกรรมของนักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตกล้วยน้ำไท

ขั้นตอนที่ 2 สำรวจสภาพแวดล้อมภายในอาคาร เพื่อทราบถึงสภาพปัจจุบันของสถานที่และข้อจำกัดในการปรับปรุงพื้นที่

ขั้นตอนที่ 3 ทำการประเมินสภาพแวดล้อมทางกายภาพหลังการครอบครองพื้นที่ (POE) โดยให้ผู้พิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนกรณีมีผู้ดูแล จำนวน 2 คนและผู้พิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ จำนวน 2 คน ทดลองใช้งานพื้นที่และทำกิจกรรมตามแบบจำลองกิจกรรมและพฤติกรรมของนักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตกล้วยน้ำไท

ขั้นตอนที่ 4 ทำการวิเคราะห์ผลการประเมินสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อสรุปสภาพแวดล้อมที่เป็นอุปสรรคสำหรับการใช้งานของนักศึกษาพิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน กรณีศึกษา: นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตกล้วยน้ำไท

5. สรุปผล

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ตามวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ประเด็น ที่กล่าวมาข้างต้นโดยปัจจุบันงานวิจัยอยู่ในช่วงดำเนินการเก็บข้อมูลในส่วนประเด็นที่สองและสาม ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ได้ผลการตรวจสอบสภาพแวดล้อมที่เป็นอุปสรรคสำหรับการใช้งานของนักศึกษาพิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน กรณีศึกษา: นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตกล้วยน้ำไท พบว่า มีอุปสรรคทั้งหมด 7 ประเภท ได้แก่

5.1 ทางสัญจรต่างระดับ

สภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยบริเวณอาคาร 9 ด้านหน้าเป็นทางต่างระดับที่ไม่มีทางลาดและด้านหลังอาคารมีทางลาดที่มีความชันเกินไปส่งผลให้ผู้พิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนไม่สามารถเข้าใช้งานพื้นที่ได้ จากการประเมินสภาพแวดล้อมทางกายภาพหลังการครอบครองพื้นที่

พบว่า กรณีผู้พิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ไม่สามารถผ่านอุปสรรคนี้ได้ด้วยตนเอง จำเป็นต้องขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น กรณีผู้พิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในบางพื้นที่ผู้ดูแลต้องขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น

รูปที่ 2 แสดงอุปสรรคจากทางสัญจรต่างระดับ

5.2 วัสดุปูพื้น

จากการประเมินสภาพแวดล้อมทางกายภาพหลังการครอบครองพื้นที่พบว่า มีวัสดุบางชนิดไม่เหมาะสมกับการใช้งานพื้นที่ของผู้พิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน ได้แก่ การใช้กระเบื้องที่มีความเงาบริเวณทางลาด การใช้พรมในลิฟต์โดยสารและหน้าประตูที่ผู้พิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนต้องหมุนตัว

รูปที่ 3 แสดงอุปสรรคจากวัสดุปูพื้น

5.3 ตำแหน่งปุ่มควบคุม

เนื่องจากผู้พิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนมีข้อจำกัดในการเอื้อมที่ต่ำกว่าระดับการเอื้อมถึงของบุคคลทั่วไป ส่งผลให้ผู้พิการไม่สามารถใช้งานปุ่มควบคุมได้หรือสามารถใช้ได้แต่ไม่สะดวกโดยตำแหน่งปุ่มควบคุมภายนอกลิฟต์โดยสารสูงจากพื้น 130 เซนติเมตร ตำแหน่งปุ่มควบคุมสูงสุดภายในลิฟต์โดยสารสูงจากพื้น 145 เซนติเมตร

5.4 ประตู

พบว่า การใช้งานประตูบานเปิดเป็นอุปสรรคในการใช้งานของผู้พิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะมือจับและน้ำหนักของประตูด้วย

รูปที่ 4 แสดงอุปสรรคจากประตู

5.5 เครื่องเรือน

พบว่า ลักษณะเครื่องเรือนไม่เหมาะสมกับการใช้งานของผู้พิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนผู้พิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนไม่สามารถใช้งานเครื่องเรือนบางชนิดได้หรือสามารถใช้งานได้แต่ไม่สะดวก เครื่องเรือนที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้งานของผู้พิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน ได้แก่ 1) เคาน์เตอร์บริเวณฝ่ายทะเบียน สหกรณ์ ร้านถ่ายเอกสาร ร้านขายเครื่องดื่มในโรงอาหาร บันฑิตวิทยาลัยและส่วนขงเครื่องดื่ม ในห้องรับรองนักศึกษา 2) โต๊ะเรียนในห้องเรียน 3) โต๊ะคอมพิวเตอร์ในห้องเรียน ห้องเรียนคอมพิวเตอร์และห้องรับรองสำหรับนักศึกษา

รูปที่ 5 แสดงอุปสรรคจากเครื่องเรือน

การศึกษาสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย ที่เป็นอุปสรรคสำหรับการใช้งานของนักศึกษาพิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน
กรณีศึกษา: นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตกล้วยน้ำไท
กฤติยา ปิยะอรุณ, ดร. ชัยสิทธิ์ ต่านกิตติกุล และ ดร. อรรธิกา สวัสดิ์ศรี

5.6 ตำแหน่งป้ายประกาศ

เนื่องจากผู้พิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนมีข้อจำกัดในเรื่องระดับการมองเห็นที่ต่ำกว่าระดับการมองเห็นของบุคคลทั่วไป ส่งผลให้ไม่สามารถมองเห็นเนื้อหาด้านบนของป้ายประกาศได้ โดยความสูงของป้ายประกาศด้านบนสูงสุดสูงจากพื้น 190 เซนติเมตร

รูปที่ 6 แสดงอุปสรรคการมองเห็นป้ายประกาศ

5.7 ที่จอดรถ

ผู้พิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนมีพฤติกรรมในการย้ายตัวขึ้นลงจากรถมีความจำเป็นต้องใช้ขนาดพื้นที่ที่กว้างกว่าปกติจึงจะสามารถทำกิจกรรมได้

เมื่อทราบถึงสภาพแวดล้อมที่เป็นอุปสรรคสำหรับการใช้งานของนักศึกษาพิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน กรณีศึกษา: นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตกล้วยน้ำไท ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการทำแบบสอบถามและทำการทดลองเพื่อทราบถึงความต้องการด้านสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก

ของนักศึกษาพิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน กรณีศึกษา: นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตกล้วยน้ำไท ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และนำไปสู่การเสนอเป็นแนวทางการปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับนักศึกษาพิการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน กรณีศึกษา: นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตกล้วยน้ำไท ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ต่อไป

References

- นวนน้อย บัญวงษ์ และนนทนี เนียมทรัพย์. (2545). การออกแบบภายในอาคารเพื่อคนพิการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (2555). สถิติข้อมูลคนพิการ. สืบค้นเมื่อ 9 ตุลาคม 2555, จาก <http://www.nep.go.th/index.php?mod=tmpstat>
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2554). *เรื่อนำรู้ Universal Design: การออกแบบเพื่อมวลชน*. สืบค้นเมื่อ 8 ตุลาคม 2555, จาก http://www.Thaihealth.or.th/partner/partner_stor/22080

การศึกษาอัตลักษณ์บัณฑิตศึกษาเพื่อใช้ในการออกแบบสภาพแวดล้อม
ทางกายภาพภายในอาคาร: กรณีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย อาคาร 9
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

A Study of The Graduate School's Identity for Interior Environmental
Design: A case of Building No. 9, City Campus, Bangkok University

เหมือนฝัน วงษ์โชติปิ่นทอง¹ และ ดร. นนท์ คุณคำชู²

Muenfun Wongchotpinthong¹ and Non Khuncumchoo, Ph.D.²

¹ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

² คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

E-mail: fun_likeadream@hotmail.com¹, muenfun.w@gmail.com¹, non@su.ac.th²

บทคัดย่อ

จากการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีกลุ่มตัวบ่งชี้ อัตลักษณ์ ที่เป็นการประเมินผลผลิตตามวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย หรือหน่วยงาน ซึ่งการวิจัยนี้จะเน้นไปที่การศึกษาอัตลักษณ์ของบัณฑิตศึกษา โดยใช้วิธีอ้างอิงทางทัศนนาการเพื่อแปลงอัตลักษณ์จากงานกราฟิกเป็นปัจจัยการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพ พื้นที่ศึกษา คือ ห้องเรียน สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย และห้องพักผ่อน วัตถุประสงค์การศึกษา คือ 1) ศึกษาอัตลักษณ์จากงานกราฟิกของบัณฑิตศึกษา และ 2) เสนอแนะแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพ จากการศึกษางานกราฟิกสามารถสรุปเป็นปัจจัยในการออกแบบ คือ ลวดลาย สี การใช้สี และพื้นผิว โดยแนวทางการออกแบบควรใช้รูปทรงแบบเพชรแลนด์มาร์ค การใช้สีแบบหลากหลายแต่เน้นสีม่วงและส้ม และการใช้พื้นผิวแบบดำน ซึ่งเป็นปัจจัยการออกแบบที่สามารถสื่อถึงอัตลักษณ์ของบัณฑิตศึกษาได้ดีที่สุด

Abstract

According to the National Education Act B.E. 2542, each university is required to conform to the External Quality Assessment Identity Indicator. Therefore, this research was emphasized on the graduate school's identity which was a part of the requirement. The method employed was visual reference by converting the school's print media graphics to convey its identity and express in the office, lounge, and classroom interior design. The objectives of the study are 1) to study the Graduate School's identity via print media graphics, and 2) to suggest interior environmental design guidelines. In summary, the study found graphic design elements: pattern,

การศึกษาอัตลักษณ์บัณฑิตศึกษาเพื่อใช้ในการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในอาคาร: กรณีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย อาคาร 9 มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เหมือนฝัน วงษ์โชติปิ่นทอง และ ดร.นนท์ คุณคำชู

color, color usage, and texture can represent the graduate school's identity. The university landmark (diamond) pattern, the use of colorful color especially purple and orange with the matt texture materials are best represent the Bangkok university's graduate school.

คำสำคัญ (Keywords): อัตลักษณ์ (Identity), บัณฑิตศึกษา (Graduate School), การอ้างอิงทางทัศนภาพ (Visual Reference)

1. บทนำ

จากการประกาศใช้ ระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาภายนอก ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยมี “สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ.” เป็นผู้ประเมินและพัฒนาเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน โดยมีกลุ่มตัวบ่งชี้อัตลักษณ์เป็นหนึ่งในเกณฑ์การประเมิน ซึ่งเป็นการประเมินผลผลิตตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสถานศึกษา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2555)

โดยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ได้มีการสร้างอัตลักษณ์ที่สะท้อนถึงวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย แต่ในคณะหรือหน่วยงานต่าง ๆ จะมีวิสัยทัศน์ที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องสร้างอัตลักษณ์เฉพาะของแต่ละฝ่าย ที่สามารถสะท้อนถึงวิสัยทัศน์ เหล่านั้น โดยอยู่ภายใต้กรอบอัตลักษณ์ของสถาบัน เพื่อให้ตอบรับตามความหมายของอัตลักษณ์ตามที่ สมศ. กำหนด โดยงานวิจัยนี้ จะมุ่งเน้นไปที่การศึกษาอัตลักษณ์ของบัณฑิตศึกษาที่อยู่ภายใต้การดูแลของบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งมีวิสัยทัศน์ คือ บัณฑิตวิทยาลัยจะเป็นผู้นำด้านการศึกษาาระดับบัณฑิตศึกษาที่มีชื่อเสียง สร้างสรรค์ และได้รับการยอมรับทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ (บัณฑิตวิทยาลัย, 2554) โดยพื้นที่ที่จะ

ทำการศึกษาคือ พื้นที่สำหรับบัณฑิตศึกษา ภายใน “อาคาร ดร. เจริญ คันธวงค์ หรือ อาคาร 9” ซึ่งประกอบไปด้วยส่วนของห้องเรียน สำนักงาน และห้องพักผ่อน (Lounge) ซึ่งเป็นพื้นที่ของบัณฑิตศึกษาที่กระจาย อยู่ตามชั้นต่าง ๆ ภายในอาคาร

ซึ่งในส่วนของบัณฑิตศึกษานั้น มีการออกแบบงานกราฟฟิก (Graphic Design) ให้สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของบัณฑิตศึกษา ดังนั้น ในงานวิจัยนี้ จึงใช้วิธีอ้างอิงทางทัศนภาพ (Visual Reference) ในการหาจุดเชื่อมโยงหรืออัตลักษณ์ของงานกราฟฟิก ให้ออกมาเป็นปัจจัยในการออกแบบ เพื่อนำไปใช้ในการเสนอแนะแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในอาคารสำหรับบัณฑิตศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์งานวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์จากงานกราฟฟิกของบัณฑิตศึกษา
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในอาคารสำหรับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

3. การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวความคิดเรื่องอัตลักษณ์ เพื่อศึกษาความหมายและความสำคัญของอัตลักษณ์

2. แนวความคิดการรับรู้ทางทัศนภาพ เป็นแนวความคิดที่เกี่ยวกับการมองเห็น ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับนักออกแบบมากที่สุด โดยทฤษฎีนี้สามารถนำมาใช้ในการทำความเข้าใจการออกแบบพื้นฐานจากภาพที่มองเห็นประกอบไปด้วยแสง ลวดลาย รูปร่าง หรือรูปทรง พื้นผิว และสี (ชนิดา ภู่อุดมศักดิ์, 2551)

3. แนวความคิดการอ้างอิงทางทัศนภาพ เป็นการนำอัตลักษณ์ของสิ่งหนึ่ง มาแปลงเป็นรูปแบบใหม่ ที่ยังคงสามารถสื่อถึงอัตลักษณ์เดิมของสิ่งที่ถูกนำมาอ้างอิงได้ (จรัญญา พหลเทพ, 2554)

4. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยจำนวน 3 ท่าน คือ ผอ. ฝ่ายการตลาดของมหาวิทยาลัย และ BU Brand Unit ซึ่งเป็นผู้ดูแลอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย และบริษัทเซนทริส ซึ่งเป็นผู้จัดทำคู่มือการออกแบบอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยกรุงเทพ เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของบัณฑิตศึกษาในเมืองต้น

2. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านกรออกแบบ ซึ่งเป็นการเลือกแบบเจาะจง คือ เป็นอาจารย์ประจำจากภาควิชาสถาปัตยกรรม และนิเทศน์ศิลป์ของมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ที่มีความรู้เรื่องการออกแบบและอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเป็นอย่างดี จำนวน 23 ท่าน จากประชากร 33 ท่าน เพื่อหาประเด็นทางการออกแบบที่สามารถสื่อถึงงานกราฟิกและอัตลักษณ์ของบัณฑิตศึกษาได้ดีที่สุด

3. พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย คือ พื้นที่ภายในบริเวณชั้น 8 และชั้น 9 อาคาร 9 วิทยาเขตกล้วยน้ำไท ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนห้องเรียนจำนวน 8 ห้อง 581 ตารางเมตร พื้นที่ส่วน Lounge ขนาด

124 ตารางเมตร และพื้นที่ส่วนสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย ขนาด 279 ตารางเมตร

รูปที่ 1 สภาพแวดล้อมภายในอาคาร

5. วิธีการวิจัยและผลการศึกษา

1. การศึกษาอัตลักษณ์ของบัณฑิตศึกษา จากงานกราฟิกต่าง ๆ ที่มีการใช้งานจริง เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ (รูปที่ 1)

รูปที่ 2 ตัวอย่างงานกราฟิกที่มีการใช้งานจริง

2. สัมภาษณ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย และใช้วิธีอ้างอิงทางทัศนภาพในการหาจุดร่วมหรืออัตลักษณ์ของงานกราฟิกต่าง ๆ จากนั้นจึงสรุปออกมาเป็นปัจจัยในการออกแบบที่สามารถสื่อถึงอัตลักษณ์ของบัณฑิตศึกษาได้ทั้งหมด 4 ปัจจัยหลัก คือ ลวดลาย สี การใช้สี และพื้นผิว ดังตารางที่ 1

การศึกษาอัตลักษณ์บัณฑิตศึกษาเพื่อใช้ในการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในอาคาร: กรณีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย อาคาร 9 มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เหมือนฝัน วงษ์โชติปิ่นทอง และ ดร.นนท์ คุณค้ำชู

ตารางที่ 1 ปัจจัยในการออกแบบ

1. ลวดลาย	2. สี	3. การใช้สี	4. พื้นผิว
1.1 รูปเพชรตราสัญลักษณ์	2.1 สีม่วงส้ม	3.1 การใช้สีเดียว	4.1 พื้นผิวเงา
			
1.2 รูปเพชรแลนด์มาร์ค	2.2 สีน้ำเงินส้ม	3.2 การไล่โทนสี	4.2 พื้นผิวด้าน
			
1.3 รูปสี่เหลี่ยม	2.3 สีขาวเทา	3.3 การใช้สีแบบหลากหลาย	4.3 พื้นผิวใส
			
	2.4 สีอะไรก็ได้		
			

3. การนำงานกราฟฟิกไปสอบถามความคิดเห็น จากผู้เชี่ยวชาญทางด้านกรอกแบบจำนวน 23 ท่าน โดยให้คะแนนเรียงจาก 5 = สื่อถึงอัตลักษณ์ของบัณฑิตศึกษาได้มากที่สุดไปจนถึง 1 = สื่อถึงอัตลักษณ์ของบัณฑิตศึกษาได้น้อยที่สุด ซึ่งได้ผลการศึกษา คือ รูปเพชรแลนด์มาร์ค สีม่วงและส้ม การใช้สีแบบหลากหลาย และพื้นผิวแบบด้าน เป็นปัจจัยในการออกแบบที่สามารถสื่อถึงอัตลักษณ์ของบัณฑิตศึกษาได้ดีที่สุด โดยประเด็นเหล่านี้มีค่าเฉลี่ยในการสื่อถึงอัตลักษณ์อยู่ในระดับ 3 - 4 หรือก็คือ สามารถสื่อถึงอัตลักษณ์ได้ในระดับปานกลาง-มาก (ตารางที่ 2-5)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านลวดลาย

	รูปเพชรโลโก้	รูปเพชรแลนด์มาร์ค	รูปสี่เหลี่ยม
N	23	23	23
Mean	3.83	3.83	2.65
Std. Deviation	1.193	0.778	1.071

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านสี

	สีม่วงส้ม	สีน้ำเงินส้ม	สีขาวไล่เทา	สีอะไรก็ได้
N	23	23	23	23
Mean	3.78	3.09	3.43	2.13
Std. Deviation	0.998	0.848	1.161	0.920

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านการใช้สี

	ใช้สีเดียว	ใช้สีเดียวแบบไล่โทนสี	ใช้สีแบบหลากหลาย
N	23	23	23
Mean	3.04	3.26	3.17
Std. Deviation	0.928	0.964	1.267

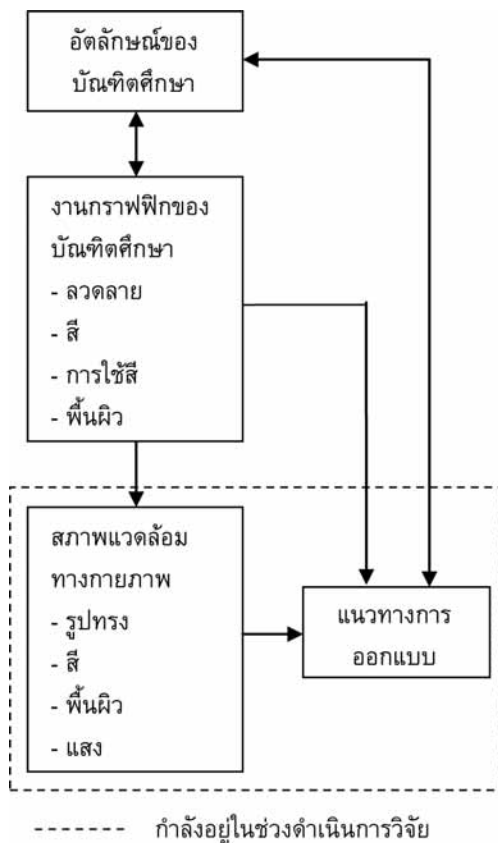
ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านพื้นผิว

	พื้นผิวเงา	พื้นผิวด้าน	พื้นผิวใส
N	23	23	23
Mean	3.39	3.70	3.22
Std. Deviation	0.891	0.822	1.126

6. สรุป

จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยการออกแบบกราฟฟิกของบัณฑิตศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ปัจจัย คือ ลวดลาย สี การใช้สี และพื้นผิว โดยมีรูปแบบเพชรแลนด์มาร์ค การใช้สีแบบหลากหลาย โดยเน้นสีม่วงและส้ม และพื้นผิวแบบด้าน สามารถสื่อถึงอัตลักษณ์ของบัณฑิตศึกษาได้ดีที่สุด และจากแนวความคิดการอ้างอิงทางทัศนศาสตร์ที่สามารถนำอัตลักษณ์ของสิ่งหนึ่งมาแปลงเป็นสิ่งใหม่และยังคงสามารถสื่อถึงอัตลักษณ์เดิมได้ ดังนั้น ปัจจัยการออกแบบกราฟฟิกที่สามารถ

สื่อถึงอัตลักษณ์ได้ดีที่สุด จึงสามารถแปลงออกมาเป็นการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพได้โดยใช้วิธีอ้างอิงทางทัศนการ ซึ่งลวดลายสามารถแปลงเป็นรูปทรง ลวดลาย หรือการจัดพื้นที่ในออกแบบสภาพแวดล้อมได้ ส่วนสีและการใช้สี สามารถแปลงเป็นการใช้สีและการจัดแสงในการออกแบบสภาพแวดล้อมได้ และพื้นผิวสามารถแปลงเป็นการเลือกใช้พื้นผิวและวัสดุในการออกแบบสภาพแวดล้อมได้ ตามลักษณะการเชื่อมโยง กรอบการวิจัย (รูปที่ 3)

รูปที่ 3 กรอบการวิจัย

References

- จัญญา พหลเทพ. (2554). *ปัจจัยและหลักการออกแบบเครื่องใช้ในบ้านสมัยใหม่ที่สะท้อนถึงรูปลักษณ์ของศิลปวัตถุดั้งเดิม: กรณีศึกษาชุดเครื่องใช้บนโต๊ะอาหารจาก รูปแบบศิลปะบนเครื่องเคลือบดินเผาสุโขทัย*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ชนิดา ภู่อุดมศักดิ์. (2551). *การศึกษาเกณฑ์การออกแบบเอกลักษณ์เชิงพื้นที่เพื่อการใช้สอยและรูปแบบสภาพแวดล้อมร้านค้าแบบแฟรนไชส์: กรณีศึกษา ร้านไอศกรีม สเวนเซ่นส์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- บัณฑิตวิทยาลัย. (2554). *รายงานการประเมินตนเองครั้งที่ 10/1*. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2555, จาก <http://graduateschool.bu.ac.th/>
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2555). *คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับอุดมศึกษา ฉบับสถานศึกษา แก้ไข เพิ่มเติม พุทธศักราช พ.ศ. 2554*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).

แนวทางการออกแบบพื้นที่ให้บริการสำหรับผู้สูงอายุภายในศูนย์การค้า

Design Guidelines for Elderly Service Areas in Shopping Mall

วุฒินันท์ ปุยะวัฒนา¹ และ จันทนี เพชรานนท์²
Wuthinan Puyawatana¹ and Jantanee Bejrananda²

¹ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

² คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง

E-mail: tabo143@hotmail.com¹, bjantanee@hotmail.com²

บทคัดย่อ

ปัจจุบันสังคมไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งต้องมีการเตรียมความพร้อมและสภาพแวดล้อมเพื่อรองรับวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในหลาย ๆ ด้าน ทั้งการใช้ชีวิตภายในที่พักอาศัยและการใช้พื้นที่ภายนอกที่พักอาศัย จากการศึกษาในเบื้องต้น พบว่า ผู้สูงอายุมิค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิงและการพักผ่อนโดยเฉลี่ย 2,162.06 บาทต่อเดือน โดยศูนย์การค้าเป็นสถานที่หนึ่งที่มีความถี่และจำนวนผู้สูงอายุในสังคมเมืองไปใช้บริการเพื่อการพักผ่อน ซื้อสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์สังคมผู้สูงอายุในปัจจุบันและอนาคต งานวิจัยนี้จึงต้องการค้นหาแนวทางการออกแบบพื้นที่ให้บริการเพื่อรองรับกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุภายในศูนย์การค้า โดยการทำวิจัยเชิงผสม ด้วยวิธีการสำรวจ การสัมภาษณ์ และการเก็บแบบสอบถามจากผู้สูงอายุที่เข้าใช้ศูนย์การค้าภายในจังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 4 แห่ง เพื่อนำมาสรุปผลด้านความต้องการ พฤติกรรม และสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ ผลจากการวิจัย พบว่า พื้นที่กิจกรรมภายในศูนย์การค้าที่ผู้สูงอายุต้องการคือพื้นที่พักผ่อนหรือพักผ่อน ที่นั่งอ่านหนังสือ มุมรับประทานอาหาร ซึ่งทางด้านลักษณะของสภาพแวดล้อมทางกายภาพในพื้นที่ ที่ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ คือ การมีที่นั่งพักผ่อนหรือพักผ่อนบริการในบริเวณโถง (Atrium) หรือศูนย์อาหาร การจัดให้มีแสงสว่างและที่นั่งที่พอเพียง เป็นต้น

Abstract

Nowadays, Thai Society is moving towards an aging society which have to be prepared for a number of the services to serve all aspects of aging life style. This includes lives which outside housing area .In some preliminary study, it is found that aging citizens spend money for their entertainment and travelling approximately Baht 2162.06 per month. The shopping mall is the place where had been found the frequency of elders in the city would like to go for relaxing ,shopping. This research aims to create a design guideline of the service area to support the elder's activities in the shopping mall by using the method of research and interview from the elders who go to the 4 shopping malls in Bangkok then analyze what is their requirement exactly and what is the most suitable of the physical living for the elderly. The

results of the study told that the most popular area in the shopping mall are the area around the atrium or food center that having the sufficient lighting and also plenty of seat.

คำสำคัญ (Keywords): ผู้สูงอายุ (Elderly), พื้นที่ให้บริการ (Service Areas), ศูนย์การค้า (Shopping Mall)

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมของคนไทยในปัจจุบันที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยในปี 2550 พบว่า จำนวนประชากรของผู้สูงอายุมีจำนวนร้อยละ 10.7 จากจำนวนประชากรทั้งประเทศ เมื่อศึกษาแนวโน้มของประชากรผู้สูงอายุ พบว่า มีแนวโน้มในการเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยในปี พ.ศ. 2575 พบว่า จะมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุมากถึงร้อยละ 25.1 (การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย สำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2550) ซึ่งส่งผลให้ภาครัฐและสถาบันครอบครัวจำเป็นต้องเพิ่มการดูแล การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการจัดสวัสดิการทางสังคมแก่ผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ มากขึ้นยิ่งขึ้น (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11) จากอายุที่เพิ่มมากขึ้นส่งผลให้การดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ประชากรผู้สูงอายุส่วนใหญ่มักมีปัญหาหลักมาจากสภาพร่างกายที่เสื่อมโทรมลง ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในการใช้ชีวิตประจำวันและการทำกิจกรรมต่าง ๆ (ศจี วิสารทศจี, 2554, น. 2) จากปัญหาดังกล่าวในสถานการณ์ทางสภาพสังคมและสถาบันครอบครัวของประเทศไทยในปัจจุบันสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มประชากรผู้สูงอายุควรได้รับการส่งเสริมทางด้านสวัสดิการต่าง ๆ ทั้งจากทางภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันครอบครัว เพื่อให้กลุ่มผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ซึ่งจากการศึกษาด้านข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมและพฤติกรรมค่าใช้จ่ายของผู้สูงอายุใน

บริบทไทย พบว่า ค่าใช้จ่ายของผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายในด้านอาหารและเครื่องดื่ม รวมทั้งค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิงและการพักผ่อน โดยเฉลี่ยเป็นเงิน 2,162.06 บาทต่อเดือน ซึ่งสถานที่ที่ผู้สูงอายุมักเลือกเดินทางไปเพื่อทำกิจกรรมหรือการเลือกซื้อสินค้าและบริการ พบว่า ผู้สูงอายุมักร่วมเดินทางไปกับบุตรหลาน โดยสถานที่ที่ผู้สูงอายุและบุตรหลานเลือกเดินทางไปร่วมกันรวมทั้งใช้จ่ายเงินในการเลือกซื้อสินค้าและบริการบ่อยที่สุด คือ ศูนย์การค้า (อภิษฐา จีวพัฒน์กุล, 2554)

งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาแนวทางการออกแบบพื้นที่ให้บริการสำหรับผู้สูงอายุภายในศูนย์การค้า ให้เหมาะสมและสอดคล้องต่อความต้องการของผู้สูงอายุ ทั้งในเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุมีความต้องการ

2. วัตถุประสงค์งานวิจัย

1. ศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ให้บริการสำหรับผู้สูงอายุภายในศูนย์การค้า
2. ศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของผู้สูงอายุที่มีต่อกิจกรรมและบริการภายในพื้นที่ให้บริการสำหรับผู้สูงอายุ
3. สรุปผลและเสนอแนวทางการออกแบบพื้นที่ให้บริการสำหรับผู้สูงอายุเพื่อเสนอตัวอย่างการออกแบบเพื่อรับการประเมินผลจาก

ผู้เชี่ยวชาญ

4. กำหนดแนวทางการออกแบบพื้นที่ให้บริการสำหรับผู้สูงอายุ

3. ขอบเขตของการวิจัย

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารด้านการตลาดของบริษัท เซ็นทรัลพัฒนา จำกัด (มหาชน) ได้ให้คำแนะนำให้ผู้วิจัยลดการกำหนดอายุของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุลงมา โดยได้แนะนำให้เริ่มต้นที่อายุ 55 ปีขึ้นไป เพราะจากข้อมูลของศูนย์การค้าในกลุ่มของ บริษัท เซ็นทรัลพัฒนา จำกัด (มหาชน) พบว่าในปัจจุบันฐานลูกค้าที่มีกำลังซื้อสำคัญของศูนย์การค้าจะอยู่ที่ช่วงอายุ 40 - 60 ปี อีกทั้งผู้ที่มีอายุ 55 - 60 ปี ส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่เกษียณก่อนกำหนด (early retire) ด้านพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดเป็นศูนย์การค้าที่อยู่ในเครือของ บริษัท เซ็นทรัลพัฒนา จำกัด (มหาชน) เพราะเนื่องจากบริษัทดังกล่าวเป็นผู้ประกอบการด้านศูนย์การค้ารายใหญ่ที่สุดของประเทศไทย และมีจำนวนสาขามากที่สุด

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อเป็นองค์ประกอบในการออกแบบและพัฒนาพื้นที่ภายในศูนย์การค้าให้มีความเหมาะสมสอดคล้องตามความต้องการและพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ

5. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก และใช้การวิจัยเชิงปริมาณในการเก็บข้อมูลด้านความต้องการ ด้านพฤติกรรม เพื่อขยายความรวมทั้งอธิบายข้อค้นพบให้ลุ่มลึกเพิ่มเติมจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

6. รายงานผลการวิจัย

ผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้สามารถจำแนกการรายงานผลได้เป็น 3 กลุ่ม โดยจำแนกการตามประเภทข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

6.1 ผลจากการสำรวจสภาพแวดล้อมทางกายภาพของศูนย์การค้า และลักษณะพฤติกรรมของผู้สูงอายุ

การสำรวจในงานวิจัยนี้ได้ทำการสำรวจภายในศูนย์การค้าจำนวน 4 ศูนย์การค้า โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1.1 ผลจากการสำรวจสภาพแวดล้อมทาง

กายภาพของศูนย์การค้าย่านกลางเมือง ผลของการสำรวจศูนย์การค้าย่านกลางเมืองประกอบไปด้วย ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวสต์ และศูนย์การค้าเซ็นทรัล แกรนด์ พระราม 9

- ด้านพฤติกรรมของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุที่เข้าใช้บริการภายในศูนย์การค้าย่านกลางเมืองกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่ง จากการสำรวจ พบว่า ผู้สูงอายุมีสาเหตุของการนั่งพักมาจากการรอบอุตรหลานเลือกซื้อสินค้าภายในศูนย์การค้า และในระหว่างนั่งพักนั้นผู้สูงอายุจะมีพฤติกรรมคือ การนั่งมองผู้คน การอ่านหนังสือ และพูดคุย เป็นต้น

- ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพในบริเวณที่ผู้สูงอายุเลือกพักผ่อนหรือพักคอยภายในศูนย์การค้า

จากการสำรวจ พบว่า ผู้สูงอายุเลือกที่จะนั่งพักอยู่ในบริเวณโถง (atrium) ของศูนย์การค้าในบริเวณชั้นที่มีร้านอาหารตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก

6.1.2 ผลจากการสำรวจสภาพแวดล้อมทาง

กายภาพของศูนย์การค้าย่านชานเมือง ผลของการสำรวจศูนย์การค้าย่านชานเมืองประกอบไปด้วย ศูนย์การค้าเซ็นทรัลพลาซา

พระราม 3 และศูนย์การค้าเซ็นทรัลพลาซ่า
รามอินทรา

- *ด้านพฤติกรรมของผู้สูงอายุ*

ผู้สูงอายุที่เข้าใช้บริการภายในศูนย์การค้า
ย่านชานเมืองกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่ง จากการ
สำรวจ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะทำกิจกรรม
ส่วนใหญ่ภายในศูนย์การค้าคือการนั่งเล่นเพื่อ
อ่านหนังสือ พบปะในช่วงเวลากลางวันของวัน
เวลาราชการเป็นส่วนใหญ่

- *ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายใน
บริเวณที่ผู้สูงอายุเลือกพักผ่อนหรือพักคอย
ภายในศูนย์การค้า*

จากการสำรวจพบว่าบริเวณดังกล่าวจะมี
แสงสว่างจากหลอดไฟฟ้าที่ฝ้าเพดาน ซึ่งพบว่า
มีแสงสว่างที่เหมาะสมต่อการทำกิจกรรมต่าง ๆ
ของผู้สูงอายุ เช่น การอ่านหนังสือ การทำงาน
ฝีมือ การพบปะพูดคุย เป็นต้น

6.2 ผลจากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ

จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุด้านความ
พึงพอใจ ความต้องการ และข้อมูลส่วนบุคคล
จำนวน 18 ชุด สามารถสรุปผลได้ดังนี้

6.2.1 ผลจากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุภายใน ศูนย์การค้าย่านกลางเมือง

- *ด้านทัศนคติ พฤติกรรมของผู้สูงอายุ*

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้สูงอายุจะหาที่
นั่งพักเพื่อให้บุตรหลานแยกตัวออกไปเลือกซื้อ
สินค้า สาเหตุที่ผู้สูงอายุเลือกที่จะนั่งพักนั้นเป็น
เพราะไม่เอาร่วมเดินเลือกซื้อสินค้ากับบุตร
หลานเพราะเกรงว่าจะมีอาการเมื่อยล้าเกิดขึ้น
และส่งผลให้บุตรหลานเลือกซื้อสินค้าได้ไม่สะดวก
โดยจะอาศัยนั่งอ่านหนังสือ และมองผู้คนใน
ระหว่างนั่งพักเป็นส่วนใหญ่

- *ด้านความต้องการ และความรู้สึกที่มีต่อ
สภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณที่ผู้สูงอายุ*

พักผ่อนหรือพักคอย

ผู้สูงอายุมีความรู้สึกที่ว่าที่นั่งพักที่ทาง
ศูนย์การค้าจัดเตรียมไว้บริการน้อยมีค่อนข้าง
น้อย โดยบริเวณที่ผู้สูงอายุนิยมเลือกนั่งพักนั้น
ส่วนใหญ่แล้วเป็นบริเวณที่อยู่ใกล้กับโถง (atrium)
ซึ่งในบริเวณดังกล่าวจะมีแสงสว่างจากทั้งแสง
สว่างจากธรรมชาติที่ส่องผ่านช่องแสงที่หลังคา
(sky light)

6.2.2 ผลจากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุภายใน ศูนย์การค้าย่านชานเมือง

- *ด้านทัศนคติ พฤติกรรมของผู้สูงอายุ*

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้สูงอายุจะเดิน
ทางมายังศูนย์การค้าเพียงลำพังเป็นส่วนใหญ่ใน
ช่วงกลางวันของวันและเวลาราชการโดยจุด
ประสงค์หลักที่ผู้สูงอายุเดินทางมายังศูนย์การค้า
คือ จะเดินทางมาเพื่อนั่งพักผ่อน พบปะพูดคุย
ในช่วงเวลากลางวัน

- *ด้านความต้องการ และความรู้สึกที่มีต่อ
สภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณที่ผู้สูงอายุนั่ง
พักผ่อนหรือพักคอย*

ผู้สูงอายุมีความรู้สึกที่ว่าที่นั่งพักที่ทาง
ศูนย์การค้าจัดเตรียมไว้บริการมีค่อนข้างน้อย มี
บรรยากาศที่เป็นกันเองสามารถนั่งพักได้เป็น
ระยะเวลาสั้น โดยไม่ต้องรู้สึกว่าจะต้องเกรงใจ
เจ้าของสถานที่ ร้านค้า หรือเป็นการมารบกวน

6.3 ผลจากแบบสอบถามข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล ทัศนคติ พฤติกรรม ความต้องการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก จำนวน 100 ชุด

ผลจากแบบสอบถามสามารถรายงานผล
ได้ดังต่อไปนี้

ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย
และหญิงจำนวนเท่ากัน คือ ชาย 50 คน และหญิง
50 คน มีช่วงอายุที่มากที่สุด คือ 61 ถึง 70 ปี

จำนวน 45 คน มีระดับการศึกษามากที่สุด คือ ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าจำนวน 42 คน อาชีพเดิมส่วนใหญ่ คือ รับราชการ 44 คน มีแหล่งที่มาของรายได้ในปัจจุบันมากที่สุด คือ บำเหน็จ และบำนาญจำนวน 49 คน มีอัตรารายได้ต่อเดือนมากที่สุด คือ 10,001 ถึง 20,000 บาทต่อเดือนจำนวน 29 คน มีความพึงพอใจทางฐานะการการเงินในปัจจุบันมากที่สุด คือ เพียงพอจำนวน 89 คน รองลงมาไม่เพียงพอจำนวน 11 คน มีการใช้อุปกรณ์ช่วยเหลือในการเดินทางมากที่สุด คือ ไม่ใช้ จำนวน 99 คน รองลงมา คือ ไม้ จำนวน 1 คน ผู้สูงอายุเดินทางมายังศูนย์การค้าส่วนใหญ่ ด้วยรถยนต์ส่วนตัวจำนวน 76 คน ช่องทางที่ผู้สูงอายุเดินทางเข้าสู่ศูนย์การค้ามากที่สุด คือ ประตูด้านลานจอดรถ จำนวน 53 คน ระยะเวลาที่ผู้สูงอายุใช้ภายในศูนย์การค้ามากที่สุด คือ 3 - 4 ชั่วโมง จำนวน 54 คน มีจุดประสงค์ในการเดินทางมายังศูนย์การค้าของผู้สูงอายุมากที่สุด คือ รับประทานอาหารจำนวน 45 คน งบประมาณค่าใช้จ่ายของผู้สูงอายุในการใช้จ่ายภายในศูนย์การค้าต่อครั้งมากที่สุด คือ 500 - 1,000 บาท จำนวน 30 คน มีความต้องการด้านพื้นที่พักผ่อนหรือพักผ่อนของผู้สูงอายุมากที่สุด คือ มีความต้องการ 99 คน และมีความไม่ต้องการ 1 คน ด้านที่นั่งผู้สูงอายุมีความต้องการโซฟาเตี้ยมีโต๊ะข้าง (armchair) เป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวนร้อยละ 42

7. การเสนอแนะแนวทางการออกแบบ

บริเวณที่เหมาะสมแก่การกำหนดเป็นพื้นที่ให้บริการสำหรับผู้สูงอายุภายในศูนย์การค้า คือ บริเวณโถง (atrium) ชั้นบริเวณชั้นที่มีร้านอาหารเป็นจำนวนมาก สำหรับศูนย์การค้าย่านกลางเมือง

และบริเวณใกล้ศูนย์อาหารหลักของศูนย์การค้า สำหรับศูนย์การค้าย่านชานเมือง การจัดวางเครื่องควรวานิ่งถึงการสัญจรสำหรับผู้สูงอายุที่นั่งรถเข็น (wheelchair) อย่างน้อย 0.90 ม. รวมทั้งเครื่องเรือนควรวางแบบให้ผู้สูงอายุที่นั่งรถเข็น (wheelchair) สามารถใช้งานรวมกันได้ เช่น มีความสูง 0.75 ม. ลึก 0.60 ม. (คู่มือการออกแบบสภาพแวดล้อมสำหรับคนพิการ และคนทุพพลภาพ, น. 39) มีการจัดบริการเครื่องดื่ม หนังสืออ่านเล่น บริการแก่ผู้สูงอายุ

References

- ศจี วิสารทศจี. (2554). *แนวทางการออกแบบศูนย์ส่งเสริมสังคมและนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่เขตทุ่งครุและพื้นที่ใกล้เคียงจังหวัดกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎามนตรี. *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักงานส่งเสริมศักยภาพและสิทธิ. (2552). *คู่มือการออกแบบสภาพแวดล้อมสำหรับคนพิการและคนทุพพลภาพ*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2551). *การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2550*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- อภิชญา จิวพัฒนกุล. (2554). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมและการใช้จ่ายของผู้สูงอายุ. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา*, 3(6), 178-190.

การศึกษาองค์ประกอบเชิงพื้นที่และระบบป้ายสัญลักษณ์ภายในแผนกผู้ป่วยนอกกับการค้นหาเส้นทาง: กรณีศึกษา โรงพยาบาลมหาสารคาม

The Study of the Spatial Compositions and The System of Signs in Out Patient Department with Wayfinding: A Case Study of Mahasarakham Hospital

สุกานดา กาสังข์¹ และ จันทนี เพชรานนท์²

Sukanda Kasung¹ and Jantanee Bejrananda²

¹คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

²คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง

E-mail: sukanda_id@hotmail.com¹, bjantanee@gmail.com²

บทคัดย่อ

การใช้แบบมาตรฐานการก่อสร้างเดียวกันในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ถูกนำไปใช้ในการสร้างอาคารโรงพยาบาลทั่วประเทศโดยไม่ได้คำนึงถึงพฤติกรรมของผู้ใช้อาคารในแต่ละท้องถิ่น โดยเฉพาะในโรงพยาบาลรัฐที่อยู่ในต่างจังหวัดอาจก่อให้เกิดปัญหาตั้งแต่ลักษณะผังพื้นที่ไม่เอื้อให้ผู้ป่วยไปถึงเป้าหมายได้ง่ายเพราะหลงทาง และผู้ให้บริการอาจต้องทำหน้าที่เพิ่มขึ้นในการชี้บอกทางถึงแม้จะมีป้ายบอกทางแล้วก็ตาม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้ให้บริการและผู้ป่วยในการค้นหาเส้นทางไปยังส่วนต่างๆ ของอาคารได้ไม่ดีเท่าที่ควร การวิจัยนี้จึงต้องการสร้างแนวทางการปรับปรุงเชิงพื้นที่และระบบการติดตั้งป้ายสัญลักษณ์ที่ส่งเสริมการค้นหาเส้นทางให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นภายในแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลมหาสารคาม โดยเน้นการค้นหาเส้นทางจากองค์ประกอบเชิงพื้นที่กับป้ายสัญลักษณ์ภายในแผนกผู้ป่วยนอกในตึกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลมหาสารคามจากกลุ่มตัวอย่างคือผู้ใช้บริการที่ไม่เคยมาใช้บริการที่แผนกตรวจโรคต่างๆ ในชั้น 2 ด้วยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกตพฤติกรรมการใช้เส้นทางภายในอาคาร จากเส้นทางเข้าหลักของตึก 3 เส้นทางเส้นทางละ 30 ตัวอย่าง แล้วทำการออกแบบป้ายตามทฤษฎีและแนวความคิดการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์และนำไปติดตั้งในตำแหน่งที่มีปัญหาจากการวิเคราะห์ในขั้นต้น เพื่อทำการทดสอบประสิทธิภาพในการค้นหาทางเส้นทางจากป้ายที่ติดตั้งขึ้นมาใหม่กับอาสาสมัครที่ไม่เคยมาโรงพยาบาลแห่งนี้ ซึ่งผลการศึกษาการค้นหาเส้นทาง พบว่า องค์ประกอบเชิงพื้นที่และระบบป้ายสัญลักษณ์เส้นทางทางสัญจรหลักในชั้นที่ 1 ก่อนไปสู่เป้าหมายของทางขึ้นในชั้นที่ 2 มีจุดที่เป็นปัญหาและส่งผลให้เกิดการเลี้ยวผิด หยุดมอง เดินย้อนกลับ สอบถาม และควรมีป้ายบอกทาง ทั้งหมด 5 จุด ในตำแหน่งการตัดสินใจก่อนถึงทางแยกในเส้นทางสัญจรของแผนกผู้ป่วยนอก ซึ่งผลจากการออกแบบป้ายสัญลักษณ์และการนำไปวางไว้ในตำแหน่งที่วิเคราะห์ไว้แล้วจะส่งผลทำให้ผู้ใช้บริการภายในแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลมหาสารคามค้นหาเส้นทางได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น

Abstract

The standardized layout plan of hospitals under the service of Ministry of Public Health of Thailand which is applied to the architecture of every state hospital does not concern user behaviors in different local areas. Provincial state hospitals in particular share similar layout plan problems which do not support patients' wayfinding. Facilitators have further duties regarding direction indication despite signages, which affect facilitators' performance on important affairs and patients' wayfinding to reach other parts of the building. This research aims to suggest a model of spatial compositions and signage improvement which can enhance the efficiency of wayfinding within the outpatient department of Mahasarakham Hospital. The research focuses on wayfinding using spatial compositions and signage in the outpatient department of Mahasarakham Hospital. The samples included patients who had never been to the diagnostic department on the second floor. The method was to gather information via interviews and to observe user behaviors on routes from three main entrances of the building, 30 users per route. New signages were designed according to theories of signage design and located at locations which require improvement in accordance with the preliminary analysis. The efficiency of wayfinding using the new signages was tested with volunteers who had never been to the hospital. The study found that spatial compositions and signage on the main route of the first floor which lead to the second floor of Mahasarakham Hospital had confusing spots leading to wrong turning, pausing, returning, and query. Five new signs were required to locate at the decision point before a junction on route within the outpatient department. The outcome of designing and locating signs at the analyzed spots lead to users' higher efficiency of wayfinding within the outpatient department of Mahasarakham Hospital.

คำสำคัญ (Keywords): องค์ประกอบเชิงพื้นที่ (Spatial Compositions), ระบบป้ายสัญลักษณ์ (Signage), การค้นหาทาง (Wayfinding), แผนกผู้ป่วยนอก (Outpatient Department)

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

โรงพยาบาลเป็นองค์กรที่มีขนาดใหญ่ ระบบป้ายสัญลักษณ์เป็นส่วนหนึ่งของระบบนำทาง (Wayfinding System) ซึ่งเป็นระบบที่ช่วยนำทางให้คนไปถึงที่หมายเมื่ออยู่ในพื้นที่ขนาดใหญ่และซับซ้อน โดยการใชระบบภาพชี้ทาง (Directional Graphic System) (เอื้อเอ็นดู, 2543, น.16) สำหรับประเด็นปัญหาในการศึกษาครั้งนี้ โรงพยาบาลซึ่งมีองค์ประกอบเชิงพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ผังพื้นที่ภายในอาคารอาจมีปัญหาและปัจจัยหลายๆ อย่างที่เกิดขึ้นในลักษณะของรูปแบบพื้นที่ใช้สอยภายในอาคาร ซึ่งองค์ประกอบเชิงพื้นที่ในที่นี้หมายถึง พื้นที่ทางกายภาพแต่ละพื้นที่มีกิจกรรมที่คนในสังคมมีปฏิสัมพันธ์กันตามประเภทของพื้นที่นั้นๆ และมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับพื้นที่ใดๆ ก่อให้เกิดเป็นองค์ประกอบเชิงพื้นที่และจากป้ายสัญลักษณ์ที่จะนำทางให้พวกเขาไปถึงจุดหมายได้อย่างง่ายดาย แต่ป้ายสัญลักษณ์ที่มีอยู่เดิม ไม่ได้รับการพัฒนาเครื่องหมายสัญลักษณ์และการติดตั้งระบบป้ายสัญลักษณ์ในการพัฒนาปรับแก้แต่ละครั้งทำให้ใช้ประสิทธิภาพขาดทฤษฎีรองรับทำให้การสื่อความหมายในระบบที่มีอยู่เดิมไม่สามารถบ่งบอกความหมายได้ ซึ่งทำให้ผู้มาใช้บริการ โดยเฉพาะผู้มารับบริการใหม่ จะมีความสับสนในเส้นทางและต้องเสียเวลาการเดินทางค้นหาสถานที่แต่ละแห่งในโรงพยาบาล หากระบบการให้ข้อมูลนำทางขาดประสิทธิภาพแล้วจะส่งผลกระทบต่อมากมาย เช่น ทำให้ผู้ใช้บริการมาไม่ตรงเวลาที่นัดหมาย เกิดอารมณ์ฉุนเฉียว มีความเครียด และในที่สุดเจ้าหน้าที่จะต้องใช้เวลาส่วนมากในการบอกทิศทาง

2. จุดประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบเชิงพื้นที่และระบบการติดตั้งป้ายสัญลักษณ์ภายในแผนกผู้ป่วยนอกในโรงพยาบาลของรัฐ

2.2 เพื่อศึกษาผลกระทบของการจัดองค์ประกอบเชิงพื้นที่และป้ายสัญลักษณ์ที่มีต่อการค้นหาเส้นทางภายในอาคารผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลมหาสารคาม

2.3 เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงเชิงพื้นที่และระบบป้ายสัญลักษณ์ที่ส่งเสริมการค้นหาเส้นทางที่มีประสิทธิภาพ

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

3.1 ทราบถึงองค์ประกอบเชิงพื้นที่และระบบการติดตั้งป้ายสัญลักษณ์ของแผนกผู้ป่วยนอกในโรงพยาบาลของรัฐ

3.2 ทราบถึงองค์ประกอบเชิงพื้นที่และป้ายสัญลักษณ์ในการค้นหาเส้นทางภายในแผนกผู้ป่วยนอก

3.3 ทราบถึงแนวทางการปรับปรุงเชิงพื้นที่และระบบป้ายสัญลักษณ์ที่ส่งเสริมการค้นหาเส้นทางที่มีประสิทธิภาพภายในแผนกผู้ป่วยนอกในโรงพยาบาลของรัฐ

4. ระเบียบวิธีวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.1.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทำแบบสัมภาษณ์และสังเกตพฤติกรรม โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างจะใช้กลุ่มตัวอย่างผู้ที่ไม่เคยมาใช้บริการ 3 เส้นทาง เส้นทางละ 30 คน รวมทั้งหมด 90 คน

4.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทำการทดสอบพฤติกรรมการค้นหาเส้นทางจากการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์ขึ้นมาใหม่ภายในแผนก

การศึกษาองค์ประกอบเชิงพื้นที่และระบบป้ายสัญลักษณ์ภายในแผนกผู้ป่วยนอกกับการค้นหาเส้นทาง: กรณีศึกษา โรงพยาบาลมหาสารคาม สุกานดา กาสังข์ และ จันทน์ เพชรานนท์

ผู้ป่วยนอก จะต้องเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาสาสมัครในการทดสอบและจะต้องเป็นผู้ที่ไม่เคยมาโรงพยาบาลมหาสารคามมาก่อนเลย จะทดสอบเส้นทางที่มีความซับซ้อนมากที่สุด 2 เส้นทาง เส้นทางละ 30 คน รวมทั้งหมด 60 คน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.2.1 แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตพฤติกรรม ผู้ที่มาใช้บริการภายในแผนกผู้ป่วยนอก

4.2.2 การออกแบบป้ายสัญลักษณ์ คือ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์ แล้วนำทฤษฎีมาออกแบบป้ายสัญลักษณ์เพื่อจะนำไปติดตั้งในตำแหน่งที่ส่งผลต่อการค้นหาเส้นทาง

4.2.3 แบบทดสอบ จะทดสอบโดยอาสาสมัคร 2 เส้นทางที่มีค่า ICD มากที่สุดเพื่อศึกษาผังพฤติกรรมการใช้เส้นทางของแต่ละเส้นทาง เริ่มทดสอบเส้นทางที่ละเส้นทาง โดยผู้วิจัยเป็นผู้บอกจุดหมายในแต่ละเส้นทาง แล้วเดินตามพร้อมสังเกตพฤติกรรมหาทางและจับเวลา ทำจนครบตามที่กำหนดไว้ในแต่ละเส้นทาง โดยจะสังเกตพฤติกรรมในระหว่างการเดินว่ามีพฤติกรรมอย่างไร เช่น เลี้ยวผิด เดินย้อนกลับ หงุดหงิด และสอบถาม ผู้วิจัยจะเดินตามเป็นระยะเพื่อทำเครื่องสัญลักษณ์ในผังพฤติกรรมการใช้เส้นทาง จะเริ่มการศึกษาผังพฤติกรรมจะทำการจับเวลาตั้งแต่ทางเข้าจนถึงจุดหมายถือว่าสิ้นสุดต่อการศึกษาคือ 1 คน ทำจนครบตามจำนวน

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ผู้วิจัยได้จากการสัมภาษณ์และแบบสังเกตผังพฤติกรรม โดยการถ่ายภาพและจดบันทึกมาสรุปข้อมูลที่มีประเด็นที่สำคัญในหัวข้อที่เกี่ยวกับองค์

ประกอบผังพื้นและระบบป้ายสัญลักษณ์ เพื่อนำมาสรุปเพื่อหาเกณฑ์ในการปรับปรุง

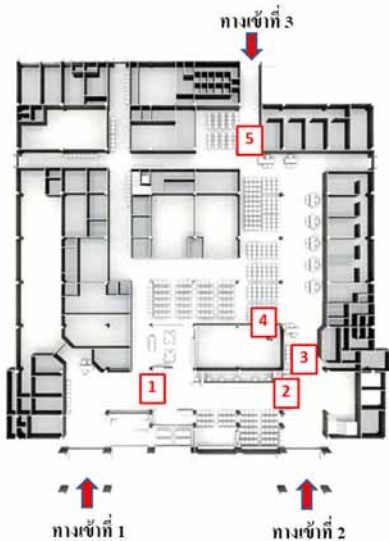
4.3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบการค้นหาเส้นทางภายในอาคารผู้ป่วยนอกจากการออกแบบป้ายสัญลักษณ์ใหม่ในองค์ประกอบเชิงพื้นที่เดิมของโรงพยาบาล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติจากคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์ด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความแปรปรวนสองทางด้วยวิธี Two-way Anova เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นที่เป็นตัวทดลองจำนวน 2 ตัวกับตัวแปรตาม

5. วิเคราะห์ผลการศึกษา

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้มาใช้บริการเส้นทางที่ 1 2 และ 3 รวมทั้งหมดจำนวน 90 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 35-44 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.9 เป็นส่วนใหญ่ อาชีพผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 30.0 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 58.8 พฤติกรรมการค้นหาเส้นทางภายในอาคารผู้ป่วยนอกคนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการหยุดและมองหา คิดเป็นร้อยละ 98.9 สอบถาม คิดเป็นร้อยละ 76.7 เลี้ยวผิดคิดเป็นร้อยละ 52.2 และเดินย้อนกลับ คิดเป็นร้อยละ 45.6 ตามลำดับ

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบการค้นหาเส้นทางภายในอาคารผู้ป่วยนอกกับป้ายสัญลักษณ์ที่ออกแบบใหม่ โดยได้นำข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์ นำมาออกแบบป้ายสัญลักษณ์ใหม่โดยมีรายละเอียดต่าง ๆ เช่น รูปวาง ตัวอักษร สี การจัดวาง และภาพสัญลักษณ์

(วุฒิชัย, 2553) แล้วนำป้ายที่ออกแบบขึ้นมาใหม่ไปติดตั้งทั้งหมด 5 จุด ในตำแหน่งการตัดสินใจก่อนถึงทางแยกในเส้นทางสัญจรของแผนกผู้ป่วยนอกเพื่อทำการเก็บแบบทดสอบดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 แสดงตำแหน่งป้ายที่จะนำไปติดตั้งทั้งหมด 5 จุด ในอาคารผู้ป่วยนอก

รูปที่ 2 แสดงการติดตั้งป้ายบอกทางที่ใช้ในการทดสอบในตำแหน่งที่ 1

5.2.1 การวิเคราะห์แผนผังการใช้เส้นทางและค่า Inter-Connection Density (ICD) คือ การคำนวณช่วงของความซับซ้อนของรูปแบบแผนผังและเป็นการวัดที่รวมตัวเลขเฉลี่ยของเส้นทางที่เป็นไปได้หนึ่งสามารถใช้เวลาจากจุดทางเลือก

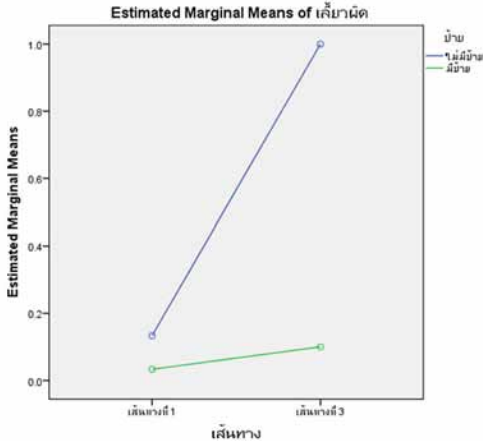
ใด ๆ (เช่นสี่แยกห้องโถงทางเดินหรือลิฟต์) ภายในแผนผังนั้น (O' Neill, 1991) ดังนั้น จากการคำนวณค่า ICD พบว่า เส้นทางที่ 1 ค่า ICD เท่ากับ 1.8 เส้นทางที่ 2 ค่า ICD เท่ากับ 1.6 เส้นทางที่ 3 ค่า ICD เท่ากับ 1.83 คัดเลือกเฉพาะ 2 เส้นทางที่มีค่า ICD มากที่สุด และเส้นทางที่จะนำมาทำการทดสอบ คือ เส้นทางที่ 1 เส้นทางที่ 3

5.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลความแปรปรวนสองทางด้วยวิธี Two-way Anova พบว่า การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง การเลี้ยวผิดกับการไม่มีป้ายบอกทางและมีป้ายบอกทางในเส้นทางต่าง ๆ พบว่า ส่วนใหญ่มีการเลี้ยวผิดก่อนถึงจุดหมายในเส้นทางที่ 1 โดยไม่มีป้ายบอกทางคิดเป็นค่าเฉลี่ย 0.13 ครั้ง และมีป้ายบอกทางคิดเป็นค่าเฉลี่ย 0.03 ครั้ง ในขณะที่ในเส้นทางที่ 3 มีการเลี้ยวผิดก่อนถึงจุดหมายโดยไม่มีป้ายคิดเป็นค่าเฉลี่ย 1.00 ครั้ง และมีป้ายบอกทางคิดเป็นค่าเฉลี่ย 0.10 ครั้ง ตามลำดับ การทดสอบความแปรปรวน ซึ่งในโมเดลที่มีตัวแปรอิสระ ได้แก่ เส้นทาง การมีป้าย และการมีปฏิสัมพันธ์ของเส้นทางและการมีป้าย และมีตัวแปรตาม คือ การเลี้ยวผิด ผลการทดสอบ พบว่า มีความแปรปรวนอย่างน้อย 1 กลุ่มต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F=8.363, p=.000$) การทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม พบว่า เส้นทางที่แตกต่างจะส่งผลต่อการเลี้ยวผิดที่แตกต่างกัน ($F=35.861, p=.000$) และการมีป้ายและไม่มีป้ายส่งผลให้มีการเลี้ยวผิดที่แตกต่างกัน ($F=41.167, p=.000$) ในขณะที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเส้นทางที่ต่างกันและการมีป้ายบอกทางที่ต่างกัน ส่งผลให้มีการเลี้ยวผิดที่ต่างกัน ($F=26.347, p=.000$)

จากภาพแสดงให้เห็นว่า ในเส้นทางที่ 1 เมื่อไม่มีป้ายบอกทางจะพบว่ามีการเลี้ยวผิดมากกว่าเส้นทางที่มีป้ายบอกทางในขณะเดียวกัน

การศึกษาองค์ประกอบเชิงพื้นที่และระบบป้ายสัญลักษณ์ภายในแผนกผู้ป่วยนอกกับการค้นหาเส้นทาง: กรณีศึกษา โรงพยาบาลมหาสารคาม สุกานดา กาสังข์ และ จันทน์ เพชรานนท์

เส้นทางที่ 3 ก็พบว่า เมื่อไม่มีป้ายบอกทางจะพบว่า มีการเลี้ยวผิดมากกว่าเส้นทางที่มีป้ายบอกทางเช่นกัน

รูปที่ 3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเส้นทางและการมีป้ายบอกทางกับการเลี้ยวผิด

6. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยโดยการติดตั้งป้ายบอกทางทั้งหมด 5 จุด ในตำแหน่งการตัดสินใจก่อนถึงทางแยกในเส้นทางสัญจรของแผนกผู้ป่วยนอก ซึ่งผลจากการออกแบบป้ายสัญลักษณ์และการนำไปวางไว้ในตำแหน่งที่วิเคราะห์ไว้แล้วจะส่งผลทำให้ผู้ใช้บริการภายในแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลมหาสารคามค้นหาเส้นทางได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ (O'Neill, 1991) ผลการทดสอบพบว่า ผังพื้นที่ที่มีความซับซ้อนมากขึ้นจะทำให้ประสิทธิภาพการค้นหาเส้นทางลดลง การเพิ่มป้ายจะเพิ่มอัตราการเดินทาง ลดการเลี้ยวผิดได้ถึง 50% ป้ายที่เป็นภาพสัญลักษณ์จะเพิ่มอัตรา

การเดินทางได้มากที่สุด แต่ป้ายที่เป็นคำพูดจะมีผลกับการลดความผิดพลาดในการค้นหาทาง เช่น เลี้ยวผิดหรือเดินย้อนกลับ ในทางตรงข้ามถ้าผังพื้นที่มีความซับซ้อนน้อยถ้าเพิ่มป้ายบอกทางจะเป็นอุปสรรคต่อประสิทธิภาพการค้นหาทาง

ในส่วนของระบบป้ายสัญลักษณ์ พบว่าป้ายที่ออกแบบขึ้นมาใหม่ส่งผลให้มีประสิทธิภาพในการค้นหาเส้นทางได้เร็วขึ้น ดังนั้น ระบบป้ายสัญลักษณ์เหล่านี้สามารถนำไปใช้กับผังพื้นที่ของโรงพยาบาลในปัจจุบันได้ หรืออาจจะมีการทำการศึกษาวิจัยในส่วนของเส้นทางอื่นไปยังแผนกต่าง ๆ ภายในอาคารผู้ป่วยนอกในงานวิจัยครั้งหน้าได้ ในงานวิจัยนี้จะนำไปเป็นแนวทางในการสร้างองค์ประกอบเชิงพื้นที่และระบบป้ายสัญลักษณ์ของอาคารผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลมหาสารคามได้ในอนาคตและโรงพยาบาลอื่นที่มีขนาดและบริบทใกล้เคียงกัน

References

- วุฒิชัย มณีอินทร์. (2553). *การออกแบบกราฟฟิกในสภาพแวดล้อม กรณีศึกษา: ระบบป้ายสัญลักษณ์*. กรุงเทพฯ :สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- เอื้อเอ็นดู ดิสกุล ณ อยุธา. (2543). *ระบบป้ายสัญลักษณ์*. กรุงเทพฯ: บริษัท พลัสเพลส จำกัด.
- O' Neill, M. J. (1991). Effect of signage and floor plan configuration on wayfinding accuracy. *Environmental and Behavior*, 23(5), 553-574.

การศึกษาหน่วยพักอาศัยขนาดเล็กสำหรับกลุ่มคนวัยเริ่มทำงาน
กรณีศึกษา กลุ่มคนเจนเนอเรชั่นวายในกรุงเทพมหานคร
Studying a Saving Space for the First-jobbers Residential Units:
A Case Study of Generation Y in Bangkok

จอมใจ ละอองแก้ว¹ และ ดร. สิริพร กอบนิธิกุลวงศ์²

Jomjai La-ongkaew and Siriporn Kobnithikulwong, Ph.D.²

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

E-mail: jjomjai@gmail.com¹, skobnithikulwong@gmail.com²

บทคัดย่อ

กลุ่มคนวัยเริ่มทำงาน คือ กลุ่มคนที่มีอายุระหว่าง 25-29 ปี เมื่อแบ่งตามเจนเนอเรชันคนกลุ่มคนเหล่านี้ คือ เจเนอเรชั่นวายในปัจจุบัน ซึ่งมีลักษณะที่โดดเด่นคือให้ความสำคัญกับงานเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร จึงมักเลือกที่พักอาศัยบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่ทำงานซึ่งมักกระจุกตัวอยู่ในบริเวณเขตเศรษฐกิจ (CBD-Central Business District) หรือใกล้เคียง ดังนั้น เมื่อเกิดความต้องการด้านที่อยู่อาศัยประกอบกับราคาที่ดินที่สูงมากทำให้หน่วยพักอาศัยบริเวณเหล่านี้มีขนาดเล็ก โดยมีได้ถูกออกแบบเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มคนดังกล่าว ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการใช้ชีวิต ดังนั้น การวิจัยนี้จึงศึกษาลักษณะทางกายภาพของพื้นที่หน่วยพักอาศัยขนาดเล็กของกลุ่มตัวอย่างคนเจนเนอเรชั่นวาย โดยผลการศึกษา พบว่า ลักษณะทางกายภาพของหน่วยพักอาศัยขนาดเล็กของกลุ่มคนดังกล่าว มีความคล้ายคลึงกัน คือ มีขนาดเล็กโดยเฉลี่ยระหว่าง 15-30 ตร.ม. แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ สตูดิโอ และ 1 ห้องนอน โดยมีความแตกต่างกันในด้านการใช้พื้นที่ โดยพบว่า หน่วยพักอาศัยประเภทสตูดิโอเกิดพื้นที่ทับซ้อนกันมากกว่า 1 ห้องนอน เนื่องจากมีขนาดเล็กกว่าและมีได้แบ่งพื้นที่อย่างเป็นสัดส่วน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ในขั้นตอนวิเคราะห์หาแนวทางเสนอแนะในการออกแบบพื้นที่ภายในได้

Abstract

The first-jobbers are a group of 25 to 29 year old people, who are currently classified as generation Y. Generation Ys have their own unique characteristics. One of the most important characteristics is that they highly enjoy working. Especially in Bangkok, Generation Ys tend to live near their workplaces in the Central Business District (CBD) or nearby. When the demands of residential units and land prices increase, a size of units decreases. Thus, residential units in CBD or nearby become too small to appropriately serve functions and respond to users' needs. This affects the efficiency of the people's lives. This research aims to

study the topography of the saving space and behaviors of the case study. The results found similarity in physical characteristics of the selected case, which were a studio or one bedroom type. Their saving spaces were small, which an average area was between 15 to 30 square meters. The studio type revealed the use of multiple spaces more than the one bedroom type since the studio type was smaller and did not have clear zonings. These results will be helpful in the interior design process.

คำสำคัญ (Keywords): หน่วยพักอาศัยขนาดเล็ก (Saving Space), กลุ่มคนวัยเริ่มทำงาน (The First-Jobbers), เจเนอเรชั่นวาย (Generation Y)

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จากการศึกษาแนวคิดความต้องการที่อยู่อาศัยของคนไทย พบว่า กลุ่มคนที่มีช่วงอายุระหว่าง 25-29 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มคนเจนเอเรชั่นยายนั้น ส่วนใหญ่เป็นวัยเริ่มต้นทำงานและส่วนมากอาศัยอยู่เพียงคนเดียว ลักษณะสำคัญของกลุ่มนี้ คือ เป็นกลุ่มคนที่ให้ความสำคัญกับเรื่องงานเป็นหลักจึงเลือกที่อยู่อาศัยในเขต CBD หรือใกล้เคียงซึ่งเป็นสถานที่ทำงานส่วนใหญ่ ด้วยเหตุนี้ จึงเกิดกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อลดต้นทุนในการผลิตสินค้า คือ เพิ่มปริมาณการขายโดยลดพื้นที่ขายให้มีขนาดเล็กลง ทำให้เกิดปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของคนกลุ่มนี้ คือ หน่วยพักอาศัยขนาดเล็กนั้นๆ ไม่ได้ออกแบบให้ตอบสนองต่อความต้องการและพฤติกรรมของผู้ใช้งานอย่างแท้จริง ดังนั้นประเด็นที่ต้องการศึกษาในงานวิจัยนี้ คือ สภาพปัจจุบันในหน่วยพักอาศัยขนาดเล็กของกลุ่มตัวอย่าง

2. คำถามการวิจัย

สภาพปัจจุบันในหน่วยพักอาศัยขนาดเล็กของกลุ่มตัวอย่างเป็นอย่างไรร

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันภายในหน่วยพักอาศัยขนาดเล็กของกลุ่มตัวอย่าง

4. ขอบเขตของเบื้องต้น

4.1 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มคนเจนเอเรชั่นวาย ที่มีอายุระหว่าง 25-29 ปี อาศัยอยู่คนเดียวในหน่วยพักอาศัยขนาดเล็กไม่เกิน 30 ตร.ม. และทำงานอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

4.2 พื้นที่ในการศึกษา

ในการวิจัยนี้พื้นที่ในการศึกษา คือ พื้นที่ในเขตเศรษฐกิจ (CBD-central business district)

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นเพื่อใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์แนวทางการออกแบบในการวิจัยขั้นต่อไป และเป็นข้อมูลให้กับผู้สนใจ เพื่อความเข้าใจต่อสภาพความเป็นอยู่ของกลุ่มตัวอย่าง

6. แผนดำเนินการวิจัย

6.1 ขั้นตอนการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ โดยเริ่มจาก 1) รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย 2) ศึกษาลักษณะทางกายภาพในหน่วยพักอาศัยของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 ตัวอย่างโดยวิธีการสังเกตและจดบันทึกพร้อมการร่างภาพผังพื้นที่และรูปตัดภายในตลอดจนถ่ายภาพประกอบบันทึกสภาพจริงเพื่อให้สามารถเก็บรายละเอียดได้ดียิ่งขึ้น

6.2 การสรุปข้อมูล

สรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งหมดและอภิปรายผลการศึกษา

7. การสรุปผลการศึกษา

7.1 ข้อมูลทั่วไป

7.1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจากการสำรวจทั้งสิ้น 10 กลุ่มตัวอย่าง เป็นเพศชาย จำนวน 2 คน คิดเป็น 20% เพศหญิง จำนวน 7 คน คิดเป็น 70% และอื่น ๆ จำนวน 1 คน คิดเป็น 10% มีอายุ 27 ปีมากที่สุด จำนวน 7 คน คิดเป็น 70% โดยทุกคนอาศัยอยู่คนเดียว

7.1.2 การเลือกสถานที่ตั้งของหน่วยพักอาศัย และสถานที่ทำงาน อยู่บริเวณ CBD จำนวน 2 คน คิดเป็น 20 % บริเวณใกล้เคียง CBD จำนวน 8 คน คิดเป็น 80% และมีสถานที่ทำงานอยู่บริเวณ CBD จำนวน 10 คน คิดเป็น 100%

7.1.3 ประเภทของหน่วยพักอาศัย ประเภทสตูดิโอ จำนวน 8 คน คิดเป็น 80% และประเภท 1 ห้องนอน จำนวน 2 คน คิดเป็น 20%

7.1.4 กรรมสิทธิ์การอยู่อาศัย 1) เช่าอยู่ ซึ่งเป็นหน่วยพักอาศัยแบบสตูดิโอ จำนวน 8 คน คิดเป็น

80% 2) เป็นเจ้าของเองซึ่งเป็นหน่วยพักอาศัยแบบ 1 ห้องนอน จำนวน 2 คน คิดเป็น 20%

7.2 ประเภทและขนาดของหน่วยพักอาศัย

กรณีศึกษา 10 ตัวอย่างซึ่งมีลักษณะการจัดวางผังพื้นที่ ดังรูปที่ 1 สามารถแบ่งประเภทหน่วยพักอาศัยเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทสตูดิโอมีขนาดโดยเฉลี่ย 15.34 ตร.ม. ส่วน 1 ห้องนอนมีขนาดโดยเฉลี่ย 28.75 ตร.ม. ความสูงฝ้าเพดานมีขนาดโดยเฉลี่ย 2.4 เมตร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ขนาดหน่วยพักอาศัยของกรณีศึกษา

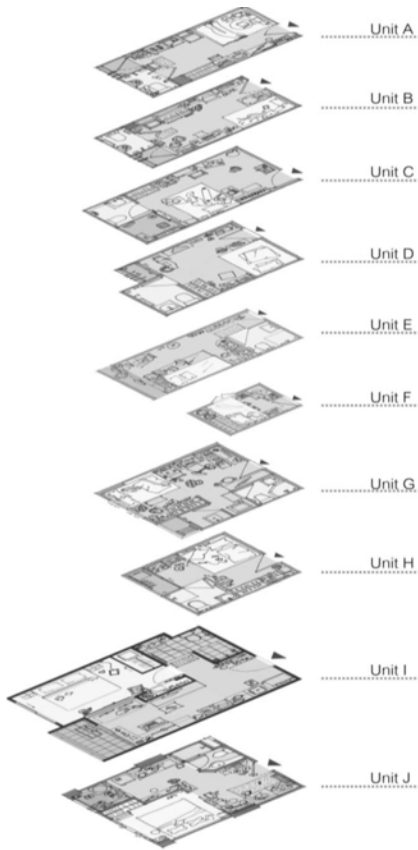
หน่วยที่	หน่วยพักอาศัย		ขนาด(ตร.ม.)	
	สตูดิโอ	1 ห้องนอน	สตูดิโอ	1 ห้องนอน
1	A		16.50	
2	B		16.50	
3	C		21.00	
4	D		15.75	
5	E		12.50	
6	F		5.00	
7	G		20.25	
8	H		15.20	
9		I		35.00
10		J		22.50
เฉลี่ย(ตร.ม.)			15.34	28.75

7.3 สัดส่วนพื้นที่การใช้งาน

พบว่า หน่วยพักอาศัยประเภท 1 ห้องนอน มีพื้นที่ว่างและพื้นที่นอนมากกว่าเนื่องจากมีขนาดใหญ่กว่าและมีการแบ่งพื้นที่นอนอย่างเป็นสัดส่วนโดยวิธีกันผนัง ดังตารางที่ 2

7.4 การจัดวางผังพื้นที่

แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การจัดวางผังแนวนอนในหน่วยพักอาศัยประเภทสตูดิโอแบบที่ 1 มีการจัดวางผังในลักษณะที่พื้นที่นอนอยู่ติดกับทางเข้า ส่วนพื้นที่ห้องน้ำและพื้นที่ระเบียงอยู่ติดกับภายนอกอาคาร 2) การจัดวาง

รูปที่ 1 ผังพื้นของกรณีศึกษา 10 ตัวอย่าง

ตารางที่ 2 สัดส่วนพื้นที่ใช้งานของกรณีศึกษา

พื้นที่ใช้ งาน	กรณีศึกษา			
	สตูดิโอ		1 ห้องนอน	
	ตร.ม.	ร้อยละ	ตร.ม.	ร้อยละ
พื้นที่ว่าง	9.25	58.47	14.18	49.32
พื้นที่นอน	2.72	17.19	9.35	32.52
ห้องน้ำ	2.14	15.42	2.785	9.68
ระเบียง	1.23	8.91	2.435	8.47
พื้นที่รวม	15.34	100.00	28.75	100.00

ผังแนวนอนในหน่วยพักอาศัยประเภทสตูดิโอแบบที่ 2 มีจัดวางผังในลักษณะที่พื้นที่ห้องน้ำและพื้นที่อื่น ๆ เช่น พื้นที่นั่งเล่น พื้นที่ทำงาน อยู่ติดกับทางเข้า ส่วนพื้นที่นอนและพื้นที่ระเบียงอยู่ติดกับภายนอกอาคาร 3) การจัดวางผังแนวนอนใน

หน่วยพักอาศัยประเภท 1 ห้องนอน มีการจัดวางผังในลักษณะที่พื้นที่อื่น ๆ เช่น พื้นที่นั่งเล่น พื้นที่ทำงาน พื้นที่ทำอาหาร อยู่ติดกับทางเข้าและพื้นที่ห้องน้ำอยู่ใกล้กัน ส่วนพื้นที่นอนจะแยกต่างหาก ส่วนพื้นที่ระเบียงจะติดกับภายนอกอาคาร ดังรูปที่ 2

7.5 การใช้พื้นที่ในแนวตั้ง

ทั้งสองประเภทใช้งานในแนวตั้งในระดับต่ำกว่า 2 เมตร เป็นส่วนใหญ่ในประเภทสตูดิโอใช้พื้นที่ในแนวตั้งน้อยกว่าประเภท 1 ห้องนอน เนื่องจากมีได้มีพื้นที่รองรับ ดังรูปที่ 3

1) การจัดวางผังแนวนอนในหน่วยพักอาศัยประเภทสตูดิโอแบบที่ 1

2) การจัดวางผังแนวนอนในหน่วยพักอาศัยประเภทสตูดิโอแบบที่ 2

3) การจัดวางผังแนวนอนในหน่วยพักอาศัยประเภท 1 ห้องนอน

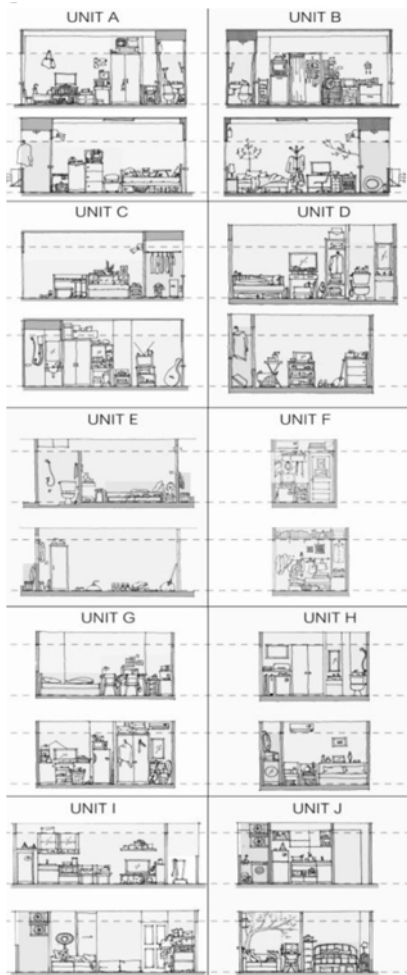
รูปที่ 2 ลักษณะการจัดวางผังของกรณีศึกษา

7.6 พื้นที่นอน

เกิดพื้นที่ทับซ้อนที่พบบ่อย 3 อันดับแรก คือ พื้นที่นอน พื้นที่นั่งเล่น พื้นที่เก็บของมีขนาด 5 ฟุต เป็นส่วนใหญ่โดยพื้นที่ใต้เตียงแบบเปิดโล่ง ถูกใช้งานเป็นพื้นที่เก็บของ

7.7 แสงสว่างภายใน

พบว่า ใช้แสงสีขาวชนิดไฟฟลูออเรสเซนต์ ทั้งหมด ปัญหาที่พบ คือ หน่วยพักอาศัยส่วนใหญ่ จำเป็นต้องเปิดไฟในเวลากลางวัน เนื่องจากได้รับแสงธรรมชาติไม่เพียงพอ

หมายเหตุ เส้นประในรูปแสดงความสูงที่ระดับ 2 เมตร
 รูปที่ 3 ลักษณะการใช้พื้นที่ในแนวตั้งของกรณีศึกษา

7.8 ตำแหน่งและจำนวนปลั๊กและสวิชต์

ปัญหาที่พบ คือ ตำแหน่งของปลั๊กถูกเพอร์นิเจอร์บังทำให้ใช้งานไม่สะดวกและมีจำนวนไม่เพียงพอในพื้นที่ทำงานและพื้นที่นอน

8. อภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาที่ได้จากงานวิจัยชิ้นนี้ พบว่า หน่วยพักอาศัยของกลุ่มตัวอย่างมี 2 ประเภท คือ หน่วยพักอาศัยประเภทสตูดิโอและประเภท 1 ห้องนอน ซึ่งมีความแตกต่างกันในเรื่องของขนาดการจัดวางผังในแนวนอนและแนวตั้ง แต่มีความสอดคล้องกันในเรื่องความต้องการพื้นที่ใช้งานที่เท่าเทียมกัน ปัญหาที่พบเรื่องแสงธรรมชาติไม่เพียงพอและตำแหน่งกับจำนวนปลั๊กไม่สอดคล้องกับพื้นที่ใช้งาน ส่วนพื้นที่ทับซ้อนมักเกิดขึ้นบริเวณเตียง เนื่องจากเกิดพื้นที่ใช้งานที่หลากหลาย โดยสามารถนำข้อมูลจากการวิจัยนี้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการวิเคราะห์หลักการออกแบบหน่วยพักอาศัยขนาดเล็กสำหรับกลุ่มตัวอย่างในขั้นต่อไปได้

References

รัชฎา อธิสนธิสกุล และ อ้อยอูมา รุ่งเรือง. (2555). เงินเนอเรชั่นวัย...ทำไม่น่าสนใจ?. วารสารบริษัท เทมมา กรุ๊ป จำกัด.
 ศศิภา โรจน์วีรสิงห์. (2553). แนวทางในการออกแบบหน่วยพักอาศัยขนาดเล็กพิเศษที่เหมาะสมกับพฤติกรรมของคนไทย. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

แนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายใน
เพื่อส่งเสริมการทำงานเชิงความคิดสร้างสรรค์
Guidelines to Design Interior Physical Environments for
Enhancing Creative Work Process

ปรางค์สุวรรณ ปานเพียร¹ และ ดร. สิริพร กอบนธิกุลวงศ์²
Prangsuwan Parnphien¹ and Siriporn Kobnithikulwong, Ph.D.²

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
E-mail: prang_@live.com¹, skobnithikulwong@gmail.com²

บทคัดย่อ

การทำงานเชิงความคิดสร้างสรรค์ คือ การทำงานที่มุ่งเน้นความสามารถในการคิดได้หลากหลาย และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ การรวมกลุ่มขององค์กรที่ทำงานเชิงความคิดสร้างสรรค์นี้เรียกว่า อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ อุตสาหกรรมโฆษณาได้รับการยอมรับจากหลากหลายแนวคิดว่าเป็นอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงเน้นศึกษากลุ่มคนที่ทำงานฝ่ายสร้างสรรค์ในบริษัทตัวแทนโฆษณา ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากร โดยสภาพแวดล้อมการทำงานถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการทำงานเชิงความคิดสร้างสรรค์ งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพฤติกรรมความต้องการ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในกับการทำงานเชิงความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มคนดังกล่าว งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจที่ใช้เทคนิคเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากการสำรวจ ถ่ายภาพ และสังเกต ภายในบริษัทตัวแทนโฆษณา 2 แห่ง เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมการทำงานทางกายภาพ นอกจากนี้ ยังมีการสัมภาษณ์กลุ่มคนที่ทำงานฝ่ายสร้างสรรค์ จำนวน 15 คน จากบริษัทตัวแทนโฆษณา 5 แห่ง เพื่อศึกษาพฤติกรรม และความต้องการของกลุ่มดังกล่าว เมื่อนำข้อมูลด้านพฤติกรรม และความต้องการมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายใน ร่วมกับทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างสรรค์ จะนำไปสู่แนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายใน เพื่อส่งเสริมการทำงานเชิงความคิดสร้างสรรค์ โดยผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมและความต้องการของกลุ่มตัวอย่างในช่วงคิดสร้างสรรค์ผลงาน มักออกไปภายนอก หรือมีการย้ายสถานที่อยู่เสมอ โดยให้เหตุผลว่าเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศ ได้เจอสสิ่งแปลกใหม่ ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจ สภาพแวดล้อมภายในจึงควรมีการเชื่อมต่อระหว่างพื้นที่ภายในและพื้นที่ภายนอกที่สามารถมองเห็นการเคลื่อนไหว มีการเปลี่ยนแปลงและรับรู้ถึงบรรยากาศของชีวิต อันจะนำไปสู่การส่งเสริมการทำงานเชิงความคิดสร้างสรรค์

Abstract

A creative business focuses on divergent thinking ability and innovation. A group of creative businesses is called a creative industry. The advertising industry has been widely accepted as one of the creative industries. Thus, the present research study focuses on a group of people called “creatives” who work and produce creative outcomes in the advertising industry. An advertising agency as a creative business often tries hard to enhance creativity of employees. The physical environment is one of the most important factors influencing employees’ level of creativity. This research aims to study behaviors and needs of the people who work in creative advertising agencies as well as relationships between the interior physical environment and creative work process. The methodology employed the survey research with qualitative techniques including data collection from surveys, photographs and observations from 2 selected advertising agencies to examine the physical work environments. In addition, there were interviews 15 creative from 5 advertising agencies to explore their behaviors and requirements. Then, the researcher analyzed the behaviors and requirements in conjunction with the interior physical environments as well as theories and concepts related to the creative process. The results suggested the guidelines to design interior physical environments for enhancing creative work process of in the advertising agency. Overall, the sample preferred working outside or changing their workplaces when they tried to generate creative ideas; an irregular work environment could be inspiring. Thus, interior physical environments should be designed to connect to outside, reflect some movements and people’s lives, which help to enhance creative work process.

คำสำคัญ (Keywords): การทำงานเชิงความคิดสร้างสรรค์ (Interior Physical Environment), สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายใน (Creative Work Process), บริษัทตัวแทนโฆษณา (Advertising Agency)

1. ที่มาและความสำคัญของงานวิจัย

ปัจจุบันความคิดสร้างสรรค์มีผลต่ออากรรค์ด้านเศรษฐกิจ โดยอุตสาหกรรมโฆษณาได้รับการยอมรับจากหลากหลายแนวคิดให้เป็นอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่มีผลสำคัญต่อเศรษฐกิจ อีกทั้งกลุ่มคนทำงานฝ่ายสร้างสรรค์ ในบริษัทตัวแทนโฆษณา ยังจัดเป็นกลุ่มคนทำงานสร้างสรรค์แกนหลัก ซึ่งทำงานสร้างสรรค์ประเภทการผลิตสิ่งใหม่ โดยผลผลิตที่ออกมาจะมีประโยชน์ในวงกว้าง

สภาพแวดล้อมการทำงานนั้นถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อระดับความคิดสร้างสรรค์ โดยมีการศึกษาพบว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสมสามารถนำไปสู่การเกิดความคิดสร้างสรรค์ในพื้นที่ทำงานได้ (Bryant, 2012)

งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพกับกระบวนการทำงานเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มคนทำงานฝ่ายสร้างสรรค์ในบริษัทตัวแทนโฆษณา โดยผลที่ได้จะนำมาเสนอเป็นแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมการทำงานทางกายภาพ เพื่อส่งเสริมการทำงานเชิงความคิดสร้างสรรค์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาพฤติกรรม ความต้องการของกลุ่มคนที่ทำงานฝ่ายสร้างสรรค์ในบริษัทตัวแทนโฆษณา

2.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมการทำงานทางกายภาพกับการทำงานเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มคนทำงานฝ่ายสร้างสรรค์ในบริษัทตัวแทนโฆษณา

2.3 เสนอแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานด้านกายภาพ เพื่อสนับสนุนการทำงานเชิงความคิดสร้างสรรค์

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

3.1 เพื่อให้พนักงานออกแบบมีความเข้าใจพฤติกรรม ความต้องการของกลุ่มคนที่ทำงานเชิงความคิดสร้างสรรค์ และเข้าใจลักษณะของบริษัတ်ตัวแทนโฆษณาผ่านแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมในการทำงานอันจะเป็นการพัฒนาวิชาชีพต่อไป

3.2 เพื่อเป็นแนวทางให้องค์กรต่าง ๆ ที่มีนโยบายส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สามารถเข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มคนทำงาน และสามารถนำข้อมูลไปปรับใช้ต่อไปในอนาคตได้

4. ระเบียบและวิธีวิจัย

4.1 ขอบเขตการวิจัย

4.1.1 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

- 1) กลุ่มตัวอย่างบริษัทตัวแทนโฆษณา มีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ขนาดและผลงาน ในงานวิจัยนี้กำหนดให้เป็นสำนักงานขนาดกลาง มีพนักงาน 50-199 คน และสำนักงานที่เลือกต้องมีผลงานโฆษณาเป็นที่ยอมรับ โดยใช้รางวัลที่ได้รับเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือก ได้แก่ คานส์โลออนส์ สไปซ์เอเชีย แอดเฟส แอดแมน และแบด อวอร์ด
- 2) กลุ่มคนที่ทำงานฝ่ายสร้างสรรค์ในบริษัทตัวแทนโฆษณา โดยใช้การสุ่มสัมภาษณ์พนักงานฝ่ายสร้างสรรค์ รวม 15 คน จาก 5 บริษัท ซึ่งใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกข้างต้น

4.1.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาเอกสารทางด้านแนวคิดและทฤษฎีด้านงานวิจัยเชิงคุณภาพ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมและการจัดพื้นที่ในการ

ทำงาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านสภาพแวดล้อมการทำงานทางกายภาพที่สนับสนุนการทำงานเชิงสร้างสรรค์

4.2 วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจที่ใช้เทคนิคเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากการสำรวจถ่ายภาพ และสังเกต ภายในบริษัทตัวแทนโฆษณา 2 แห่ง และสัมภาษณ์กลุ่มคนที่ทำงานฝ่ายสร้างสรรค์ จำนวน 15 คน จากบริษัทตัวแทนโฆษณา 5 แห่ง เพื่อศึกษาพฤติกรรม และความต้องการ เมื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาและข้อมูลด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มาวิเคราะห์ร่วมกับทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างสรรค์ จะนำไปสู่แนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายใน

4.3 เครื่องมือในการวิจัย

4.3.1 การจดบันทึกภาคสนาม เป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อสำรวจสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และการตีความตามทฤษฎีที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ควบคู่กัน

4.3.2 แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งมีโครงสร้าง โดยคำถามมาจากกระบวนการทำงานของกลุ่มคนที่ทำงานฝ่ายสร้างสรรค์

5. การรายงานผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้านพฤติกรรม เหตุผล ในการเลือกใช้พื้นที่ ร่วมกับความต้องการพื้นที่ตามกระบวนการทำงาน และข้อมูลด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ผลการเก็บข้อมูลสามารถสรุปประเด็นตามกระบวนการทำงานสร้างสรรค์ ดังนี้

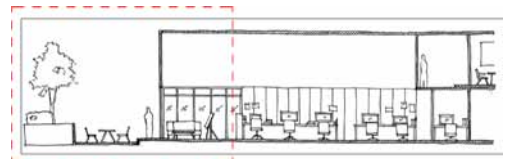
5.1 ช่วงรับมอบหมายงาน

- มักใช้ห้องประชุม โดยให้เหตุผลว่ามีสิ่งอำนวยความสะดวกครบ ต้องการรักษาความลับ และเป็นทางการ พบว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลด้านกายภาพ ในด้านความเป็นสัดส่วน

5.2 ช่วงพัฒนาผลงาน

- ช่วงหาข้อมูล พื้นที่ทำงานส่วนบุคคล เนื่องจากต้องใช้อุปกรณ์ และต้องการสมาธิ ข้อมูลด้านกายภาพ พบว่า มีลักษณะเป็นผังแบบเปิด โดยจัดเป็นโต๊ะส่วนบุคคลที่มีทั้งแบบใช้ฉากกัน และไม่มีฉากกัน

- ช่วงคิดงาน มีการใช้พื้นที่หลากหลายที่สุด มักย้ายพื้นที่คิดงาน เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ โดยมีตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ดังนี้ "ต้องการพื้นที่โล่ง ๆ ที่มีการเคลื่อนที่ เห็นอะไรกว้าง ๆ มีภาพหรือวิวที่เปลี่ยนไป" ลักษณะทางกายภาพมีความสอดคล้องกับข้อมูลในช่วงต้น ในด้านบรรยากาศ และการจัดพื้นที่ส่วนพักผ่อน และอุทยานเพิ่มเติม

รูปที่ 1 ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ส่วนพักผ่อน และอุทยาน

- ช่วงแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มักใช้พื้นที่ทำงานส่วนบุคคล และมุมพักผ่อน ช่วงระดมความคิด มักใช้ห้องประชุม และพื้นที่ส่วนกลาง โดยให้เหตุผลว่า บรรยากาศสนุก ผ่อนคลาย มีความสอดคล้องกับข้อมูลกายภาพที่พบด้านลักษณะพื้นที่ และบรรยากาศ

- ช่วงนำเสนอหัวหน้างาน มักใช้ห้องหัวหน้า และห้องประชุม เพราะเป็นธรรมเนียม

และยังมีการใช้มุมพักผ่อนที่รู้สึกเป็นกันเอง ตรงตามข้อมูลที่พบจากการสำรวจ

- ชვენำเสนองานกับฝ่ายต่าง ๆ มักใช้ห้องประชุม ห้องหัวหน้างาน เพราะเป็นพื้นที่กลาง สะดวกกับทุกคน สอดคล้องกับข้อมูลด้านกายภาพที่พบ

5.3 ช่วงทำงานนำเสนอ

- มักใช้พื้นที่ทำงานส่วนบุคคล เพราะมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบ และมีสมาธิ

5.4 ชვენำเสนองานลูกค้า

- ใช้ห้องประชุม เพราะเป็นทางการ พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลด้านกายภาพในแง่ของการจัดผัง และบรรยากาศ

5.5 ช่วงการทำงานก่อนการผลิต

- ช่วงคุยงานกับคู่ดูแลด้านการผลิต มีการใช้พื้นที่หลากหลาย เน้นความสะดวก โดยพบว่ามักใช้ชุดโซฟาในมุมพักผ่อน ที่มีช่องเปิดมองเห็นบรรยากาศจากภายนอก

- ช่วงคุยงานกับผู้กำกับ และช่วงประชุมก่อนการผลิต มักใช้ห้องประชุม เพราะเป็นพื้นที่กลาง สะดวกในการติดต่อ จึงต้องการพื้นที่ที่เป็นสัดส่วน สอดคล้องกับข้อมูลด้านกายภาพที่พบจากการสำรวจ

6. สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะแนวทางการออกแบบ

จากการสำรวจบริษัทตัวแทนโฆษณา 2 แห่ง และสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพกับการทำงานเชิงความคิดสร้างสรรค์ ดังต่อไปนี้

รูปที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพกับการทำงานเชิงความคิดสร้างสรรค์

จากรูปที่ 2 นอกเหนือไปจากพื้นที่ทำงานส่วนบุคคลภายในฝ่ายสร้างสรรค์ควรประกอบไปด้วยส่วนพักผ่อน และคุยงาน ที่เชื่อมต่อกับพื้นที่ส่วนกลาง และพื้นที่สีเขียวภายนอก เพื่อรองรับการทำงานที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ โดยฝ่ายประสานงานลูกค้า และฝ่ายวางกลยุทธ์ ควรมีพื้นที่ตั้งอยู่ใกล้กับฝ่ายสร้างสรรค์ สามารถเชื่อมต่อถึงกันผ่านพื้นที่ส่วนกลาง และพื้นที่ประชุม เพื่อความสะดวกในการติดต่อประสานงาน เอื้อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ และส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างพนักงาน

โดยสามารถสรุปความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพกับการทำงานเชิงความคิดสร้างสรรค์ และเสนอแนวทางการออกแบบ ตามกระบวนการทำงาน ได้ดังต่อไปนี้

6.1 ช่วงรับมอบหมายงาน

มีจุดประสงค์อยู่ที่การรับ และส่งข้อมูล จึงควรใช้ผังแบบปิด ที่มีความเป็นสัดส่วน บรรยากาศผ่อนคลาย ไม่อึดอัด มีความสนุกสนาน และกระตือรือร้น

6.2 ช่วงพัฒนาผลงาน

ช่วงหาข้อมูล เน้นการใช้สมาธิ และอุปกรณ์ จึงควรจัดเป็นพื้นที่ทำงานส่วนบุคคลแบบมีฉากกั้นเพื่อสร้างความเป็นส่วนตัว ช่วงคิดงาน และช่วงที่มีปัญหาในการคิด เป็นช่วงที่ต้องเปลี่ยนบรรยากาศ โดยการย้ายสถานที่คิด ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี 3 B คือ Bed Bath Bus (อัศราพร โชคกิจการ, 2549) จึงควรออกแบบให้รู้สึกเหมือนเป็นข้างนอก เห็นบรรยากาศของการเคลื่อนไหว เห็นผู้คน รับรู้ถึงบรรยากาศของชีวิตและธรรมชาติ โดยใช้การเชื่อมต่อกันระหว่างพื้นที่ภายใน และภายนอก (Inside-Out, Transition Space), ช่วงแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ควรจัดให้นั่งเป็นคู่เพื่อความสะดวกในการติดต่อ และช่วงระดมความคิด เป็นช่วงที่ต้องการเปลี่ยนบรรยากาศคล้ายช่วงคิดงาน และต้องการความสนุก ช่วงนำเสนอ เน้นความเป็นสัดส่วน จึงควรใช้ผังแบบปิด โดยบรรยากาศควรดูผ่อนคลายเป็นกันเอง

6.3 ช่วงทำงานนำเสนอ

ต้องการสมาธิ จึงควรใช้ฉากกั้นบริเวณโต๊ะทำงาน เพื่อสร้างความเป็นส่วนตัว

6.4 ช่วงนำเสนอผลงานลูกค้า

เน้นการรับ-ส่งข้อมูล จึงควรใช้ผังแบบปิดเพื่อความเป็นสัดส่วน บรรยากาศผ่อนคลาย ไม่อึดอัด

6.5 ช่วงการทำงานก่อนการผลิต

ช่วงคุยงานกับผู้ดูแลด้านการผลิต เน้นไปที่ความสะดวก และยืดหยุ่น จึงควรจัดพื้นที่คุยงานเสริมตามมุมต่าง ๆ ช่วงคุยงานกับผู้กำกับ และช่วงประชุมก่อนการผลิต ต้องการความเป็นสัดส่วน จึงควรใช้ผังแบบปิด บรรยากาศผ่อนคลาย ไม่อึดอัด เนื่องจากบรรยากาศดังกล่าวสามารถส่งเสริมการทำงานเชิงความคิดสร้างสรรค์ได้ดี (Lin, 2008)

References

- อัศราพร โชคกิจการ. (2549). *วิธีผลิตความคิดตามแบบฉบับของ Creative*. สารนิพนธ์วารศาสตรบัณฑิต, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Bryant, M. E. (2012). *Physical Environments Conducive To Creativity and Collaboration Within the Work Environment*. Master of Fine Arts Thesis, The Ohio State University.
- Lin, S. Y. (2008). *Physical Workspace and Creative Performance -The Role of Moods and Habituation*. Master Thesis, Institute of Human Resource Management, Sun Yat-sen University.

แนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมกายภาพเพื่อการทำงาน นเรศ ฐ ส ฐ
กรณีศึกษา กลุ่มธุรกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่โครงการทาวน์อินทาวน์
Development Guideline for Physical To Enhance The Creative Activities:
Case Study of Town in Town Creative Industries Community

สัพัญญ ยอดศรี¹ และ ดร. พีรธร แก้วลาย²
Sappanyu Yodsri¹ and Dr. Peeradorn Kaewlai²

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
E-mail: sappanyu1986@gmail.com¹, pk172@hotmail.com²

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับงานสร้างสรรค์กำลังเป็นที่ได้รับความสนใจ และเป็นธุรกิจที่มีมูลค่าสูงมีผู้ประกอบการรวมถึงบริษัทต่าง ๆ ตั้งอยู่มากมายกระจายอยู่ในบริเวณพื้นที่ต่าง ๆ ของกรุงเทพฯ โครงการทาวน์อินทาวน์เป็นพื้นที่ ซึ่งมีกลุ่มธุรกิจทางด้านสื่อและบันเทิงรวมตัวกันอยู่ในพื้นที่เป็นจำนวนมาก และมีบริษัทต่าง ๆ ที่มีการทำงานเกี่ยวพันกันในลักษณะห่วงโซ่ โครงการทาวน์อินทาวน์มีอาคารทั้งหมด 692 หลังและเป็นสำนักงานของบริษัทที่เกี่ยวข้องกับงานสร้างสรรค์ถึงร้อยละ 17 ของพื้นที่ทั้งหมดของโครงการ ได้แก่ บริษัทสื่อและโฆษณา บริษัทถ่ายทำและตัดต่อบริษัทสถาปนิก บริษัทออกแบบ ซึ่งเรียกได้ว่าทาวน์อินทาวน์เป็นศูนย์กลางด้านการออกแบบและสื่อมัลติมีเดียของกรุงเทพฯ ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงการใช้ชีวิต และการทำกิจกรรมภายนอกสำนักงานของบุคคลากรในพื้นที่ทาวน์อินทาวน์ เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาพื้นที่ โดยใช้วิธีสังเกต สัมภาษณ์ และแบบสอบถามพบว่า บุคคลากรในพื้นที่ทาวน์อินทาวน์ใช้เวลาอยู่ภายนอกสำนักงานในช่วงก่อนเข้าทำงานช่วงเช้า 30 นาที ช่วงพักกลางวัน 60 นาที พักช่วงบ่าย 30 นาที และหลังเลิกงาน 60 นาที โดยใช้การเดินทางในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่นทานอาหารเที่ยง ดื่มกาแฟ และทานของว่าง ในรัศมี 200 เมตร จากสำนักงาน ซึ่งปัญหาที่สำคัญของทาวน์อินทาวน์ คือ ขาดพื้นที่สวนซึ่งสามารถใช้งานได้จริง และจากการสำรวจ พบว่า การมีร้านอาหาร มีพื้นที่ทำกิจกรรมและกีฬา มีพื้นที่สำหรับนั่งทำงาน และประชุมงาน เป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลากรอยากเข้าไปใช้งานพื้นที่สวนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะการทำงานของกลุ่มบุคคลากรสร้างสรรค์ที่มีการใช้พื้นที่ภายนอกสำนักงานในการทำงานเป็นจำนวนมาก ซึ่งนำไปสู่แนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมกายภาพเพื่อส่งเสริมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษากลุ่มธุรกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่โครงการทาวน์อินทาวน์

Abstract

Nowadays, business relating to creativity and innovation is currently being one of the most interesting business fields of works. It is also known as a high-valued business in which the entrepreneurs, or private companies, are established themselves all over Bangkok areas. For instance, the establishment of the project “Town in Town” where there are a lot of mass media companies working together. These companies would cooperate with each other by the aid of supporting cycles. “Town in Town” project initially consisted of 692 housing and property altogether, 17 percent of this project is owned by the private sectors such as mass media and advertising companies, filmmaking industries, architecture and design companies, etc. Therefore, this mega project, Town in Town, can be called as the hearth of design and mass multimedia of Bangkok. The researchers studied to activities of the office staffs in Town in Town, by using observations, interviews and questionnaires, and found that the staffs spend time outside the office 30 minutes in the morning before work; 60 minutes during the lunch break; 30 minutes in the afternoon; and 60 minutes afterwork to have lunch, coffee and snacks in the radius of 200 meters from the office. Lack of quality outdoor space is the major problem of Town in Town, which the survey suggested that the offices’ staff want restaurants, the availability of resources for space activities and sports with a work space and a conference. This is responsive to the behavior of human creativity to use the space outside office building to enhance the work performance which lead to the development of the physical environment to promote creative work. These research evidences would lead to further studies and development of guidelines for physical environment to enhance the creative activities of Town in Town Creative Industries Community.

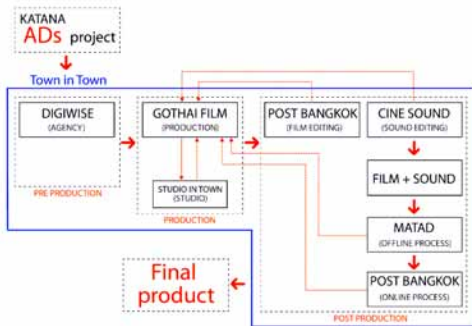
คำสำคัญ (Keywords): สภาพแวดล้อมกายภาพ (Physical Environment), อุตกิจสร้างสรรค์ (Creative Industry), พื้นที่สร้างสรรค์ (Creative Space)

แนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมกายภาพเพื่อการทำงานเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา
กลุ่มธุรกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่โครงการทาวน์อินทาวน์
สัพพัญญู ยอดศรี และ ดร. พีรธร แก้วฉาย

1. บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ในปัจจุบันธุรกิจสร้างสรรค์กำลังเป็นธุรกิจที่กำลังได้รับความสนใจในทุกภูมิภาคของโลกและในประเทศไทย จากการศึกษาวิจัยรายงาน skill mapping 6 ทำเลสร้างสรรค์กรุงเทพมหานคร (กลุ่มวิจัยเมืองสร้างสรรค์, 2551) โครงการทาวน์อินทาวน์เป็นหนึ่งในพื้นที่สร้างสรรค์ ซึ่งมีธุรกิจสื่อ มัลติมีเดีย และธุรกิจออกแบบอื่น ๆ รวมตัวกันอยู่ซึ่งลักษณะการทำงานของกลุ่มธุรกิจสร้างสรรค์นั้นเป็นการทำงานที่มีลักษณะการทำงานค่อนข้างเฉพาะตัว และยืดหยุ่นทางด้านการงาน รวมถึงเอกลักษณ์การทำงานในพื้นที่โครงการทาวน์อินทาวน์ ซึ่งกลุ่มบริษัทในพื้นที่มีการทำงานสนับสนุนกันในลักษณะห่วงโซ่เกี่ยวพันกัน ในลักษณะส่งงานต่อกันตามความชำนาญของแต่ละบริษัทจนผลงานเสร็จสมบูรณ์

รูปที่ 1 การทำงานเกี่ยวพันกันของบริษัทในพื้นที่ทาวน์อินทาวน์

โครงการทาวน์อินทาวน์เริ่มต้นเป็นโครงการบ้านจัดสรรซึ่งในปัจจุบันได้มีบริษัทและสำนักงาน เข้ามาตั้งในพื้นที่เนื่องจากราคาเช่าที่ไม่สูง ซึ่งในปัจจุบันพื้นที่โครงการทาวน์อินทาวน์ได้กลายเป็นพื้นที่สำนักงานมากกว่าที่อยู่อาศัย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาถึงความสำคัญของเอกลักษณ์

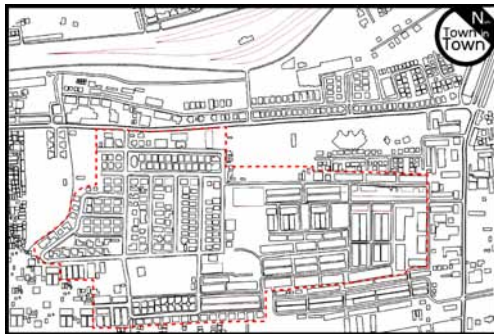
ของการทำงานของกลุ่มธุรกิจสร้างสรรค์เพื่อนำมาสู่การศึกษาพัฒนาสภาพแวดล้อมกายภาพเพื่อส่งเสริมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ และรองรับกับการใช้งานพื้นที่ในรูปแบบที่เปลี่ยนไปได้เหมาะสม

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาความต้องการทางด้านสภาพแวดล้อมกายภาพ และการรวมกลุ่มทางกายภาพซึ่งก่อให้เกิดการทำงานเกี่ยวพันกัน
2. ศึกษาพฤติกรรมการทำงาน การใช้พื้นที่ภายนอกสำนักงาน และความต้องการทางด้านสภาพแวดล้อมกายภาพที่เหมาะสมกับลักษณะการทำงานของบริษัทและองค์กรธุรกิจสร้างสรรค์ในลักษณะโฮมออฟฟิศ
3. ทราบถึงแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมกายภาพที่สามารถพัฒนาโครงการทาวน์อินทาวน์ให้เป็นพื้นที่สร้างสรรค์

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทราบถึงความต้องการทางด้านสภาพแวดล้อมกายภาพ ทำให้เกิดระบบการทำงานเกี่ยวพันกัน
2. ทราบถึงปัจจัยสำคัญทางด้านกายภาพที่เหมาะสมต่อการทำงานของกลุ่มธุรกิจสร้างสรรค์ในลักษณะโฮมออฟฟิศ
3. ทราบถึงแนวทางการเพิ่มคุณค่า และมูลค่าให้กับพื้นที่ในเชิงสร้างสรรค์เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาเป็นพื้นที่สร้างสรรค์
4. สามารถนำเกณฑ์การประเมินลักษณะและสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มธุรกิจสร้างสรรค์ในลักษณะโฮมออฟฟิศไปประยุกต์เพื่อใช้งานกับโครงการอื่น ๆ ได้

รูปที่ 2 ขอบเขตพื้นที่ศึกษาโครงการทาวอินทาวน์

1.4 กรอบการวิจัย

1.5 ขอบเขตการวิจัย

สภาพแวดล้อมกายภาพของพื้นที่โครงการทาวอินทาวน์ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ของกลุ่มธุรกิจสร้างสรรค์ ภายในโครงการทาวอินทาวน์

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 บุคลากรสร้างสรรค์

จากการให้ความหมายของริชาร์ด ฟลอริดา คือ บุคคลที่สามารถนำความคิดสร้างสรรค์มาพัฒนาต่อยอดเพื่อนำเสนอให้กลายเป็นสินค้าและบริการ ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้มีรูปแบบลักษณะการใช้ชีวิตและการทำงานที่ต้องการความอิสระ แปลกใหม่ ชอบกิจกรรมต่างๆ อยู่เสมอ (Florida, 2007) ซึ่งในปัจจุบันแนวโน้มการให้ความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรและสถานที่ซึ่งมีผลต่อการทำงานเชิงสร้างสรรค์เพิ่มมากขึ้น (Franke, 2005)

2.2 เมืองสร้างสรรค์

เมืองสร้างสรรค์ หมายถึง เมืองที่มีความหลากหลาย และมีความซับซ้อนทางกิจกรรมวัฒนธรรมต่างๆ เป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจและสังคมซึ่งมีรากฐานทางสังคมที่แข็งแรง มีความหนาแน่นของบุคลากรสร้างสรรค์และมีความดึงดูดต่อการลงทุนเนื่องจากมีโครงสร้างพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่ดี (UNCTAD, 2008)

2.3 แนวคิดคลัสเตอร์

คลัสเตอร์ คือ การรวมกลุ่มเพื่อสร้างความแข็งแกร่งและโอกาสทางการแข่งขันของกลุ่มบริษัทของกลาง และขนาดเล็กภายในพื้นที่ซึ่งสนับสนุนกันและกัน (Fassoula, 2006) ทำให้แต่ละบริษัทสามารถที่จะเข้าถึงข้อมูลทางความสามารถและความชำนาญของแต่ละธุรกิจได้อย่างสะดวก และประหยัดทรัพยากรมากยิ่งขึ้น (Preissl & Solimene, 2003) ซึ่งต้องอาศัยระบบนิเวศน์สร้างสรรค์ที่มุ่งเน้นไปที่ความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วยบุคลากรสร้างสรรค์ระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และพื้นที่สร้างสรรค์

แนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมกายภาพเพื่อการทำงานเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา
กลุ่มธุรกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่โครงการทาว์นอินทาวน์
สัพพัญญู ยอดศรี และ ดร. พีรธร แก้วฉาย

รูปที่ 3 ปัจจัยส่งเสริมระบบนิเวศน์สร้างสรรค์ (URBACT, 2011)

3. ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยที่มุ่งเน้นศึกษาพฤติกรรมการทำงาน การใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรมภายนอกออฟฟิศ ของกลุ่มสำนักงานภายในพื้นที่โครงการทาว์นอินทาวน์ (รูปที่ 2) โดยใช้แบบแผนในการดำเนินการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (Research & Development) โดยใช้วิธีสังเกต สัมภาษณ์ และแบบสอบถาม บุคลากรสำนักงานกลุ่มธุรกิจสร้างสรรค์ และสำนักงานธุรกิจในพื้นที่โครงการทาว์นอินทาวน์

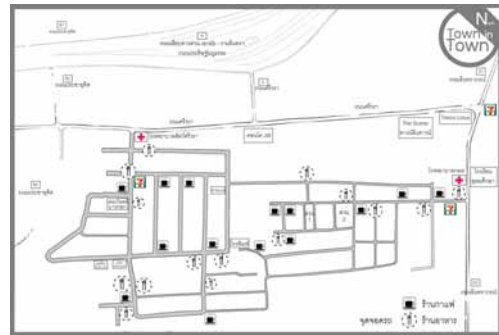

รูปที่ 4 แผนผังแสดงสำนักงานภายในทาว์นอินทาวน์

4. ผลการเก็บรวบรวมข้อมูล

จากการสำรวจ และเก็บข้อมูลจากการสอบถามและสัมภาษณ์แสดงให้เห็นถึงบริเวณที่เกิดกิจกรรมของบุคลากรในพื้นที่ทาว์นอินทาวน์ซึ่งกิจกรรม และการปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นบริเวณที่

เป็นร้านอาหารเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในแต่ละจุดจะมีความสามารถในการรองรับจำนวนคนได้แตกต่างกัน บุคลากรในพื้นที่เป็นส่วนใหญ่นิยมใช้วิธีการเดิน มาทำกิจกรรมภายนอกออฟฟิศ อยู่ในบริเวณรัศมี 200 เมตร จากสำนักงาน

รูปที่ 5 แผนผังแสดงจุดที่เกิดกิจกรรมนอกสำนักงาน

จากการสำรวจ พบว่า การใช้เวลาก่อนออกออฟฟิศของบุคลากรในพื้นที่นั้น ในช่วงเช้าก่อนเข้าออฟฟิศส่วนใหญ่ใช้เวลาไม่เกิน 30 นาที เพื่อทำกิจกรรม เช่น ทานอาหารเช้า พูดคุยกับเพื่อนร่วมงาน บริเวณหน้าออฟฟิศของตนเอง และใช้เวลาในการพักผ่อน 60 นาที เพื่อทานอาหารเที่ยง และกลับไปทำกิจกรรม พักผ่อน รวมถึงสนทนาการ บริเวณหน้าสำนักงาน และใช้เวลาอยู่ภายในพื้นที่ทาว์นอินทาวน์หลังเลิกงานประมาณ 60 นาที ก่อนเดินทางกลับบ้าน

การให้ข้อมูลของบุคลากรที่ทำงานอยู่ในพื้นที่ทาว์นอินทาวน์ทั้งในกลุ่มธุรกิจสร้างสรรค์ และธุรกิจอื่น ๆ นั้นส่วนใหญ่จะรู้จักและปฏิสัมพันธ์กันเองภายในออฟฟิศ และรู้จักกับบุคลากรในสำนักงานอื่น ในพื้นที่น้อยมาก ความเห็นส่วนใหญ่เน้นต้องการให้มีพื้นที่สำหรับพักผ่อน ปฏิสัมพันธ์กับบุคลากรในพื้นที่ หรือทำกิจกรรมร่วมกัน เนื่องจากพื้นที่ส่วนที่มีอยู่ไม่สามารถใช้งานได้ เพราะอยู่ในพื้นที่เข้าถึงได้ยากและไม่ได้รับการดูแลให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ ซึ่งจากการ

สำรวจถึงพื้นที่ปฏิสัมพันธ์ในลักษณะที่ทำให้อยากเข้าไปร่วมใช้งาน คือ มีร้านอาหาร และของว่าง มีพื้นที่ทำกิจกรรม และกีฬา มีพื้นที่นั่งทำงาน และประชุมงาน และพื้นที่สำหรับแสดงผลงาน ห้องสมุด พื้นที่สูบบุหรี่

จากการสำรวจปัญหาที่มีอยู่ในพื้นที่ทาว์นอินทาว์นส่วนใหญ่เกิดมาจากการขาดการดูแลจากทางนิติบุคคลของโครงการ สามารถสรุปได้ดังนี้ ปัญหาที่จืดจางไม่เพียงพอต่อผู้ใช้รถ ทำให้พื้นที่แออัดเพราะการจอดรถยนต์ตามริมถนนป้ายสัญลักษณ์บอกขอยที่ไม่ชัดเจนทำให้เกิดความสับสน และเรื่องความปลอดภัยในตอกลางคืน เช่น ระบบแสงสว่าง พนักงานรักษาความปลอดภัยไม่ทั่วถึงในพื้นที่ รวมถึงการขาดพื้นที่สีเขียวสำหรับการพักผ่อน

5. แนวทางการพัฒนา

จากการสำรวจพื้นที่โครงการทาว์นอินทาว์น พบว่า พื้นที่มีลักษณะการแบ่งออกเป็นฝั่งทิศเหนือ และทิศใต้ ซึ่งไม่สามารถเชื่อมโยงกิจกรรมของบุคลากรของทั้งสองฝั่งได้ เนื่องจากสภาพอากาศในตอนกลางวันที่ร้อน ไม่มีร่มเงาร่วมกับเป็นเส้นทางที่มีถนนแคบ รถวิ่งผ่านมาก และกั้นกลางด้วยพื้นที่ว่าง ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการใช้งานพื้นที่ ซึ่งพื้นที่รกร้างระหว่างทั้งสองฝั่งของทาว์นอินทาว์นนั้นเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพอยู่ในระยะที่สามารถเดินเข้ามาใช้งานได้จากบุคลากรทาว์นอินทาว์นทั้งสองฝั่ง เหมาะแก่การพัฒนา เพื่อเป็นศูนย์กลางให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ รวมถึงการส่งเสริมด้านสาธารณสุข และกิจกรรมต่างๆ ของทาว์นอินทาว์น

References

กลุ่มวิจัยเมืองสร้างสรรค์, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง. (2551). *Bangkok*

creative city skill mapping. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมการออกแบบ.

จอห์น ฮาวกินส์. (2552). *เศรษฐกิจสร้างสรรค์เค้ามั่งคั่งจากความคิดกันอย่างไร*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

ชัยประนิน วิสุทธิผล, ประเมธี วิมลศิริ, ดวงฤทธิ์ บุนนาค, ประเมธี วิมลศิริ, ริชาร์ด ไพวิส และอภิชาติ ไส้ดีตระกูล. (2552). *ทำไมต้อง "เศรษฐกิจสร้างสรรค์" รวมบทความกระตุ้นอะดรีนาลีนโดย 6 นักคิด*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สร้างสรรค์การออกแบบ.

สุขสันต์ ชื่นอารมณ. (2552). แนวทางการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์: กรณีศึกษา อาร์ซีเอ. ใน *การประชุมวิชาการ Built Environment Research Associates Conferences 2* (น. 179-180). ปทุมธานี: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Fassoula, E. D. (2006). Transforming the Supply Chain, *Journal of Manufacturing Technology Management*, 17(6), 848-60.

Florida, R. (2002). *The Rise of The Creative Class*. New York: Basic Books.

Franke, S. & Verhaden, E. (2005). *Creative and The City. How The Creative Economy Change the City*. Rotterdam: NAI Publisher.

Preissl, B. & Solimene, L. (2003). Innovation clusters: Virtual links and globalization. *Paper presented at the conference on Clusters Industrial Districts and Firm: The Challenge of Globalization held*. Italy: University of Modena and Reggio Emilia.

URBACT. (2011). *Creative Cluster Final Report 2011*. Retrieved October 5, 2012, from <http://www.unctad.org>

UNCTAD. (2008). *Creative Economy Report 2008*. Retrieved July 8, 2010, from <http://www.unctad.org>

การออกแบบทางเดินเท้าและทางจักรยาน เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยว
สถาปัตยกรรม และจินตภาพเมืองภายในเกาะรัตนโกสินทร์ชั้นใน
The Design Guideline of Sidewalk and Bike Lane for Linking Tourism
Architecture and Image of the City in Inner Rattanakosin Island

ภวินท์ สุริย์จามร¹ และ ดร. พีรธร แก้วลาย²
Pwin Suriyamorn¹ and Peeradorn Kaewlai, DDes²

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
E-mail: makeawishmotion@gmail.com¹, pk172@hotmail.com²

บทคัดย่อ

บริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ชั้นในและโดยเฉพาะบริเวณพระบรมมหาราชวัง มีนักท่องเที่ยวหมุนเวียนสับเปลี่ยนเข้าชมเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน ซึ่งการวางระบบโครงข่ายของทางเดินเท้า เส้นทางจักรยานและระบบขนส่งสาธารณะต่าง ๆ มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ เนื่องจากเป็นการเชื่อมโยงจินตภาพทางสถาปัตยกรรมเพื่อสร้างเรื่องราวให้แก่การท่องเที่ยว ในงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาสถานภาพและจินตภาพของทางเดินเท้าและเส้นทางจักรยานที่มีอยู่ในปัจจุบันเพื่อนำมาคัดเลือกและกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวภายในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นในตามลำดับความสำคัญ เพื่อนำไปสู่สัมภาษณ์นักท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาเพื่อหาคำประกอบที่จำเป็นในการออกแบบ และเสนอแนวทางการออกแบบปรับปรุงทางเดินเท้าและเส้นทางจักรยานเพื่อความปลอดภัย และส่งเสริมการท่องเที่ยวซึ่งสัมพันธ์กับภาพของสถาปัตยกรรมอาคารประวัติศาสตร์ในพื้นที่ โดยใช้หลักการออกแบบของโครงการถนนสมบูรณ์แบบ และการใช้งานของอุปกรณ์ประกอบถนน มาประกอบการออกแบบทางเดินเท้าและเส้นทางจักรยานในงานวิจัยครั้งนี้ ผลการศึกษาได้กำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวโดยเริ่มต้นจากทำพระจันทร์ตอไปยังสนามหลวงบนถนนหน้าพระธาตุ มุ่งตรงไปยังพระบรมมหาราชวังเพื่อเข้าชม แล้วจึงผ่านชุมชนท่าช้างเข้าสู่ถนนมหาราช ตรงไปสู่ชุมชนท่าเตียนเพื่อเข้าถึงพื้นที่วัดพระเชตุพน แล้วจึงเดินทางต่อบนถนนท้ายวังเพื่อเข้าสู่ย่านสถานีราชการต่าง ๆ บนถนนสนามไชยและกลับสู่บริเวณสนามหลวงเป็นการสิ้นสุดการเดินทาง ซึ่งได้เสนอให้มีจุดจอดจักรยานทั้งหมด 5 จุด คือ ถนนพระจันทร์ มุมถนนหน้าพระลานฝั่งตรงข้ามท่าช้าง มุมถนนมหาราชฝั่งตรงข้ามท่าเตียน ด้านหน้าศาลหลักเมือง และในสนามหลวงฝั่งถนนราชดำเนินใน

Abstract

The inner Rattanakosin Island and areas surrounding the Grand Palace in Bangkok, Thailand are visited by a large number of tourists daily. To facilitate tourism in these areas, it is

necessary to set up a network of pathways for pedestrians and bicycles as well as other public transportations in order to create linkage in architectural imaginary and build up stories for the tourism. This research aimed to study status and image of the existing pedestrian and bicycle pathways in the inner Rattanakosin Island to select and determine tourism routes in order of priority. The research method by interviewing with tourists was used as the basis for data collection in the studied area in order to find out necessary components in the design and improvement of the existing pedestrian and bicycle pathways to strengthen the safety of tourists and support tourism in these historic architectural sites. The design, which aimed to improve the existing pedestrian and bicycle pathways, is based on principles of the Complete street's Project and the use of road auxiliary equipment. The study suggested travel routes as follows: Tha Phra Jan pier (Phra Jan road) – Sanamluang (Na Phra That road) - Grand palace (Na Phra Lan road) - Tha Chang pier (Maha Raj road) - Tha Tien pier and Wat Phra Chetupon (Thai Wang road) - Various Government Buildings (Sanam Chai road) - City Pillar Shrine (Rachadamnoen Nai road). The bike stations are located on Phra Jan road, the corner of Na Phra Lan road opposite to Tha Chang pier, Tha Tien pier, in front of City Pillar Shrine, and inside Sanamluang on Ratchadamnoen Nai road.

คำสำคัญ (Keywords): เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นใน (Inner Rattanakosin Island), การท่องเที่ยว (Tourism), ทางเดินเท้าและเส้นทางจักรยาน (Side Walk and Bike Lane), จินตภาพของเมือง (Image of the City)

1. บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นใน คือ บริเวณที่มีอาณาเขตล้อมรอบด้วยแม่น้ำเจ้าพระยาและคลองคูเมืองเดิม (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2552) ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ต้องการนำเสนอการออกแบบทางเดินเท้าและทางจักรยาน เพื่อความสะดวกของนักท่องเที่ยวในการเดินและขี่จักรยาน ซึ่งมุ่งเน้นการปรับปรุงสภาพพื้นที่ทางเดินเท้า สร้างจุดพักผ่อนตามทางเดินต่าง ๆ เป็นระยะให้เป็นพื้นที่สาธารณะโดยนำสภาพแวดล้อมเดิมมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับจินตภาพของเมืองมากที่สุด และระบบการสัญจรของทางจักรยาน ทั้งนี้ การปรับปรุง

ทั้งหมดจำเป็นต้องคำนึงถึงทัศนียภาพที่เป็นจุดเด่นของสถานที่ต่าง ๆ ในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ ไม่ให้บังความสวยงามของสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการความสะดวกความปลอดภัยในการเดินและขี่จักรยานที่มากขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาสถานภาพของทางเดินเท้าและเส้นทางจักรยานภายในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นใน
2. กำหนดทางเดินเท้าและเส้นทางจักรยานที่สอดคล้องกับสถานที่สำคัญและ

การออกแบบทางเดินเท้าและทางจักรยาน เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยว สถาปัตยกรรม และจินตภาพเมือง
ภายในเกาะรัตนโกสินทร์ชั้นใน
ภวินท์ สุริย์จามร และ ดร. พีรธร แก้วลาย

ทัศนียภาพในพื้นที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

3. ศึกษาจินตภาพของทางเดินเท้าและเส้นทางจักรยานที่กำหนดเพื่อนำเสนอในการท่องเที่ยว

4. เสนอแนวทางการออกแบบปรับปรุงทางเดินเท้าและเส้นทางจักรยาน เพื่อความปลอดภัย และส่งเสริมการท่องเที่ยวชื่นชมทัศนียภาพของสถาปัตยกรรมอาคารประวัติศาสตร์ในพื้นที่

รูปที่ 1 แผนที่แสดงขอบเขตของพื้นที่ศึกษา

2. กรณีศึกษา

2.1 ความสำคัญและการจัดลำดับสถานที่เพื่อการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ศึกษา

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลของประเทศที่มีสถิตินักท่องเที่ยวเดินทางเข้าประเทศไทยมากที่สุด 7

อันดับ (สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว, 2555) ที่สามารถนำไปศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้พื้นที่รอบพระบรมมหาราชวัง ประกอบกับศึกษาแผนการท่องเที่ยวจากหนังสือและเอกสาร รวมถึงเว็บไซต์แนะนำการท่องเที่ยวในเกาะรัตนโกสินทร์ของแต่ละประเทศ ได้แก่ มาเลเซีย (DSetiawati, 2010) จีน (Mook, 2011) ญี่ปุ่น (Trotter, 2010) รัสเซีย (Thailandtour, 2012) สหราชอาณาจักรกับสหรัฐอเมริกา (Lonely planet, 2008) และออสเตรเลีย (news.com.au, 2012) ตามลำดับ ซึ่งได้ข้อสรุปจากข้อมูล ตามที่หนังสือและเอกสารแนะนำการท่องเที่ยวทั้ง 7 ชาติได้ทำไว้ และนำสถานที่แนะนำดังกล่าวในพื้นที่ศึกษามาเปรียบเทียบความนิยม ซึ่งเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้

- 2.1.1 พระบรมมหาราชวัง
- 2.1.2 วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
- 2.1.3 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
- 2.1.4 สนามหลวง
- 2.1.5 ศาลหลักเมือง
- 2.1.6 ตลาดพระเครื่อง
- 2.1.7 ท่าพระจันทร์
- 2.1.8 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 2.1.9 มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ในการเลือกสถานที่ตามความนิยม เพื่อนำมาพิจารณาในการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวต่อไป

2.2 การกำหนดเส้นทางที่เหมาะสมในการท่องเที่ยวด้วยการใช้จักรยาน

เป็นการนำหลักและความคิดเห็นต่าง ๆ มาช่วยในการตัดสินใจเลือกเส้นทางและมุมมองต่าง ๆ ในการท่องเที่ยว โดยได้ข้อสรุปจากกรณีศึกษา ดังนี้

2.2.1 บล็อกเส้นทางที่เกิดจากการแบ่งลำดับชั้นของพื้นที่ (Appleyard, 1979)

มีความเป็นไปได้สูงสุดในการนำเส้นทางจักรยานมาสร้างมุมมองระหว่างอาคารประวัติศาสตร์ต่าง ๆ

2.2.2 องค์ประกอบของจินตภาพกรุงรัตนโกสินทร์ที่สำคัญในการสร้างเส้นทางเพื่อการท่องเที่ยว (จารุณี ศิริมังคะลา, 2532)

- มีจุดสำคัญหลัก ๆ ดังนี้
- 1) เส้นทางที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยว คือ ราชดำเนินใน มหาราช สนามไชย หน้าพระลาน ราชินี ทางเรือแม่น้ำเจ้าพระยา ทางเดินริมกำแพงพระบรมมหาราชวัง

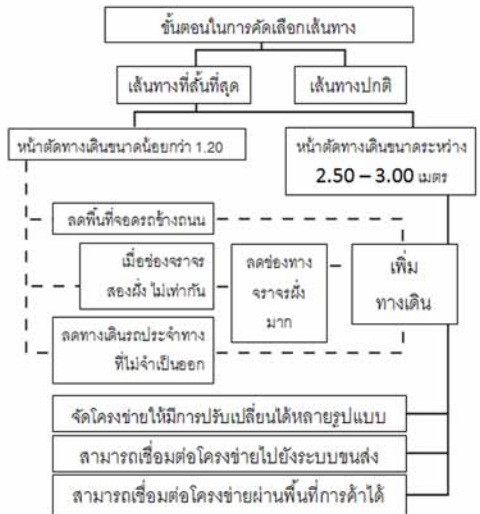
2) แนวต้นไม้ริมสนามหลวง เป็นเส้นขอบแบ่งความสำคัญของพื้นที่ที่พ้องกับท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน

3) ท่าพระจันทร์ ท่าช้าง และท่าเตียน เป็นศูนย์ชุมชนที่ควรเป็นจุดเริ่มต้นการท่องเที่ยว

4) ย่านสำคัญตามลำดับ ได้แก่ ย่านพระบรมมหาราชวัง ศาลสถนต่าง ๆ ย่านสนามหลวง และย่านมหาวิทยาลัย

5) ภูมิสัญลักษณ์ที่เด่นที่สุด คือ ยอดพระมหาปราสาท ยอดพระเจดีย์ พระอุโบสถในพระบรมมหาราชวัง ศาลหลักเมือง อาคารหอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และตึกแถวมุมถนนมหาราชและหน้าพระลาน

2.2.3 การคัดเลือกเส้นทางเพื่อปรับปรุงทางเท้าในเกาะรัตนโกสินทร์ (นิลุบล คล่องเวสสะ และ ศิริวรรณ ศิลพัชรนันท์, 2546)

รูปที่ 2 การคัดเลือกเส้นทางเพื่อปรับปรุงทางเท้า ในเกาะรัตนโกสินทร์

2.2.4 การวางแผนเส้นทางจักรยานที่เหมาะสมเพื่อการท่องเที่ยวในเขตกรุงรัตนโกสินทร์ (มุทิตา ปิ่นสุนทร, 2542)

- มีหลักการกำหนดเส้นทางดังนี้
- 1) การใช้จักรยานเพื่อการเดินทางที่เหมาะสมควรมีเที่ยวการเดินทางระหว่าง 0.5 ถึง 6.5 กิโลเมตร

2) ในการพัฒนาช่องทางเดินรถจักรยานจะต้องพิจารณาถึงความปลอดภัย สภาพแวดล้อม และค่าใช้จ่ายเป็นลำดับ

3) การพัฒนาช่องทางเดินรถจักรยานตามแนวถนนสายหลัก ต้องแยกจากช่องทางเดินรถทั่วไป ส่วนในซอยย่อยสามารถกำหนดเส้นทางจักรยานอยู่บนแนวถนนได้

2.3 การสร้างองค์ประกอบที่เหมาะสมต่อทางเดินเท้าและเส้นทางจักรยาน โดยใช้ทฤษฎีจากโครงการถนนที่สมบูรณ์แบบ (National Complete Streets Coalition, 2010)

เป็นการศึกษาเพื่อออกแบบองค์ประกอบ

การออกแบบทางเดินเท้าและทางจักรยาน เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยว สถาปัตยกรรม และจินตภาพเมือง
ภายในเกาะรัตนโกสินทร์ชั้นใน
ภวินท์ สุริย์จามร และ ดร. พีรธร แก้วฉาย

ย่อยเมื่อได้เส้นทางในการท่องเที่ยวที่ชัดเจนแล้ว
โดยมีหลักดังนี้

2.3.1 ระยะเวลามาตรฐานโดยทั่วไปสำหรับการ
ออกแบบถนนเพื่อการเดิน ขี่จักรยาน และ
สัญจร (Sacramento Transportation and
Air Quality Collaborative, 2005)

โดยมีระยะหน้าตัดขององค์ประกอบ
ต่าง ๆ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระยะเวลามาตรฐานขององค์ประกอบถนน

ส่วนประกอบของถนน	ระยะ (เมตร)
ความกว้างช่องเดินรถ	3.3 – 3.6
ความกว้างทางเดินเท้า	> 3.3
ความกว้างทางจักรยาน	1.5 – 1.8
เกาะกลางถนน	> 2.4
พื้นที่ป้ายรถประจำทาง	ยาว > 11 > ยาว
ความกว้างในการข้ามถนน	13.5 < กว้าง < 21

2.3.2 การจัดการอุปกรณ์ประกอบถนนและองค์
ประกอบต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวก
สะดวกในการท่องเที่ยว

สามารถสรุปตามกรณีศึกษาได้ดังนี้

1) ควรจัดจุดจอดจักรยานสาธารณะที่มุม
ถนนมหाराช ฝั่งพระบรมมหาราชวัง บริเวณสวน
สาธารณะท่าเตียน และในพื้นที่สนามหลวงฝั่ง
ถนนราชดำเนินใน

2) ในบริเวณโดยรอบของจุดจอดจักรยาน
ควรมีสถาณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก
สำหรับนักท่องเที่ยว

3) เส้นทางจักรยานที่ผ่านบริเวณที่คับคั่ง
ควรแยกทางจักรยานเข้าไปด้านในสุดของถนน
เพื่อความสะดวกและปลอดภัยในการเดินทาง

4) เส้นทางจักรยานควรสัญจรไปใน
ลักษณะของโครงข่ายโดยรอบเกาะรัตนโกสินทร์
ชั้นใน ไม่ควรมีจุดตัดมากเกินไป

5) ในจุดตัดของเส้นทางจักรยาน จำเป็น
ต้องมีสัญญาณไฟจราจร เพื่อความปลอดภัยของ
นักท่องเที่ยว

3. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมี
ระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1) การสังเกตการณ์และข้อมูลบันทึกจาก
การสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว จำนวน 50 คน ใน
พื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นใน โดยมีนักท่องเที่ยว
สัญชาติจีน มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อเมริกัน เครือ
สหราชอาณาจักร รัสเซีย ออสเตรเลีย สเปน ชิลี
และมักคุเทศก์ชาวไทย เป็นผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์

2) การศึกษาข้อมูลสภาพแวดล้อมทาง
กายภาพในพื้นที่ศึกษา และจากทฤษฎีและงาน
วิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้ตัวแปรที่เชื่อมโยงระหว่าง
ทัศนียภาพกับจินตภาพภายในเกาะรัตนโกสินทร์
ชั้นใน

3) วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอเป็นทาง
เดินเท้าและเส้นทางจักรยานภายในพื้นที่ รวมไปถึง
ถึงจุดจอดจักรยานและสิ่งอำนวยความสะดวก
สำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นการส่งเสริม
จินตภาพในเกาะรัตนโกสินทร์ชั้นในให้เด่นชัดขึ้น

4. ข้อมูลทางกายภาพ จินตภาพ และการ สัมภาษณ์ในพื้นที่

4.1 ลักษณะทางกายภาพและจินตภาพจาก พื้นที่

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลองค์ประกอบ และระยะ
ต่าง ๆ ตามถนนที่มีอยู่ในพื้นที่ โดยถนนที่ควร
ปรับปรุงเป็นทางจักรยาน ได้แก่

1) เส้นทางโดยรอบตรงข้ามพระบรม
มหาราชวัง ซึ่งมองเห็นภูมิสัญลักษณ์ภายใน
รั้วพระบรมมหาราชวังได้ชัดเจน

2) ทางเดินโดยรอบบริเวณสนามหลวง ซึ่งมองเห็นเส้นขอบต้นไม้หน้าสายตาไปสู่พระบรมมหาราชวัง

3) บริเวณถนนราชดำเนินในตัดกับถนนหน้าพระลาน หน้าศาลหลักเมือง ซึ่งมีการจัดลำดับความสำคัญของย่าน จากมุมมองหน้าศาลหลักเมืองได้อย่างชัดเจน

4) บริเวณสามแยกถนนมหาราชตัดกับถนนหน้าพระลาน หน้าอาคารเก่าท่าช้าง แสดงความเป็นชุมชนที่คึกคัก

5) ทางเดินริมรั้ววัดพระเชตุพนฯ มองเห็นย่านการค้าฝั่งตรงข้ามได้ชัดเจน

1) เริ่มต้นจากท่าพระจันทร์ออกไปทางสนามหลวงบนถนนหน้าพระธาตุ

2) ตรงไปยังพระบรมมหาราชวังผ่านถนนหน้าพระลานสู่ชุมชนท่าช้างบนถนนมหาราช

3) เดินทางต่อไปยังชุมชนท่าเตียนเพื่อเยี่ยมชมวัดพระเชตุพนฝั่งตรงข้าม

4) วนกลับไปฝั่งกระทรวงกลาโหมด้วยถนนท้ายวัง เข้าสู่ถนนสนามไชยและถนนราชดำเนินกลางเพื่อชมอาคารต่าง ๆ

5) สิ้นสุดการเดินทางด้วยการวนกลับถนนหน้าพระธาตุบนกลางสนามหลวง ทางเดินเท้าและทางจักรยานที่กำหนด มีจุดจอดจักรยานทั้งหมด 5 จุด คือ

4.2 การวิเคราะห์ปัญหาทางกายภาพที่สำคัญ จากผู้ใช้งานชาวต่างชาติในพื้นที่ศึกษา

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวและแจกแบบคำถามเพื่อค้นหาลำดับความสนใจของนักท่องเที่ยวในแต่ละสถานที่ โดยมีดังนี้

ตารางที่ 2 ความสนใจของนักท่องเที่ยวจำนวน 50 คน ในแต่ละสถานที่

สถานที่	จำนวนผู้ที่เลือก
พระบรมมหาราชวัง	38
วัดพระเชตุพน ฯ	20
ท่าเตียน	3
ท่าช้าง	6
ท่าพระจันทร์	1
ศาลหลักเมือง	2
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ	9

5. การออกแบบ

จากข้อมูลในกรณีศึกษา ข้อมูลทางกายภาพ จินตภาพ และการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวในพื้นที่ ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบทางเดินเท้าและทางจักรยาน ดังนี้

รูปที่ 3 เส้นทางออกแบบทางเดินเท้าและเส้นทางจักรยาน ในเกาะรัตนโกสินทร์ชั้นใน

การออกแบบทางเดินเท้าและทางจักรยาน เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยว สถาปัตยกรรม และจินตภาพเมือง
ภายในเกาะรัตนโกสินทร์ชั้นใน
ภวิณี สุริย์จามร และ ดร. พีรธร แก้วลาย

- 1) ถนนพระจันทร์
- 2) มุมถนนหน้าพระลานฝั่งตรงข้ามท่าช้าง
- 3) มุมถนนมหาธาตุฝั่งตรงข้ามท่าเตียน
- 4) ด้านหน้าศาลหลักเมือง
- 5) ในสนามหลวงฝั่งถนนราชดำเนินใน

ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดเส้นทางในการท่องเที่ยวจากกรณีศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลทางกายภาพ โดยในแต่ละส่วนของเส้นทาง ได้มีจุดจอดจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวและชมจินตภาพเมือง เช่นบริเวณด้านหน้าศาลหลักเมือง (รูปที่ 4) และด้านในสนามหลวงฝั่งถนนราชดำเนินใน (รูปที่ 5) ที่เห็นเส้นขอบสนามหลวงและภูมิสัญลักษณ์ของยอดพระมหาปราสาทในพระบรมมหาราชวัง พร้อมทั้งสามารถแบ่งกลุ่มอาคารราชการและสถานที่ท่องเที่ยวเป็นย่านได้อย่างชัดเจน โดยซึ่งในแต่ละจุดนั้น ได้มีจุดบริการนักท่องเที่ยวและอาหารเครื่องดื่มไว้สำหรับนักท่องเที่ยวจอดพัก ซึ่งผู้ใช้งานในแต่ละจุดสามารถเห็นจินตภาพและสถาปัตยกรรมของสถานที่ดังกล่าว ได้อย่างชัดเจน

รูปที่ 4 ทศนิยมภาพบริเวณจุดบริการของเส้นทางจักรยานหน้าศาลหลักเมือง

รูปที่ 5 ทศนิยมภาพบริเวณจุดบริการของเส้นทางจักรยานในสนามหลวง โดยมีร้านกาแฟไว้เพื่อผู้ใช้จักรยาน

References

- จารุณี ศิริมังคะลา. (2532). *การศึกษาจินตภาพกรุงเทพมหานครเพื่อเป็นการอนุรักษ์และพัฒนา*. วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิลบล คล่องเวสสะ และ ศิริวรรณ ศิลพัชรนันท์. (2003). *Proceedings of an International Workshop, Pedestrian Street*. Faculty of Architecture, Chiang mai University.
- มุฑิตา ปิ่นสุนทร. (2542). *การวางแผนเส้นทางจักรยานที่เหมาะสมเพื่อการท่องเที่ยวในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ยงธนิศร์ พิมลเสถียร. (2540). *คู่มือเดินชมเมืองชุดเกาะรัตนโกสินทร์*. สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2554, จาก <http://www.seameo.org/vl/ratanakosin/index.htm>
- สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว. (2555). *สถิตินักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาประเทศไทย มกราคม พ.ศ. 2553 ถึง ธันวาคม พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร.
- สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว. (2554). *เอกสารแจกฟรีแนะนำการท่องเที่ยว เกาะรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร, สำนักหอสมุดกลาง. (2552). *ข้อมูลเกาะรัตนโกสินทร์: ที่ตั้งและอาณาเขต*. สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2553, จาก <http://www.thapra.lib.su.ac.th/ratanagosin/location.htm>
- Appleyard, D. (1979). *The Conservation of European Cities*. United States: The MIT Press.

- Good Worldwide, LLC. (2554). *The Street of the Future is a Livable Street*. Retrieved August 4, 2011, from <http://awesome.good.is/transparency/web/0904/livable-streets.html>
- Hong Kong Cycling Alliance. (2011). *A Harbourfront Cycleway for Hong Kong*. Retrieved July 17, 2012, from http://www.hfc.org.hk/filemanager/files/meeting_20110907_item6_ppt.pdf
- Lynch, K. (1960). *The Image of The City. United States*. The MIT Press.
- Mook. (2011). *Bangkok Metro Step by Step*. Chinese: Mook.
- news.com.au. (2012). *Bangkok Destination*. Retrieved February 11, 2012, from <http://www.news.com.au/travel/world/destination/visas/bangkok>
- Planet, L. (2008). *Bangkok city guide: Chapter 10 (Neighbourhoods)* (8th ed.). English: Lonely Planet.
- The Official New York City Web Site. (2554). *9th Avenue Bicycle Facility and Complete Street*. Retrieved April 15, 2010, from www.nyc.gov/html/dot/downloads/pdf/rr_ite_08_9thave.pdf
- Thailandtour.ru. (2012). *Bangkok*. Retrieved February 11, 2012, from http://thailandtour.ru/dir_hotels_bangkok.shtml
- Trotter, G. (2010). *Thailand*. Japanese: The Japan Foundation.

